

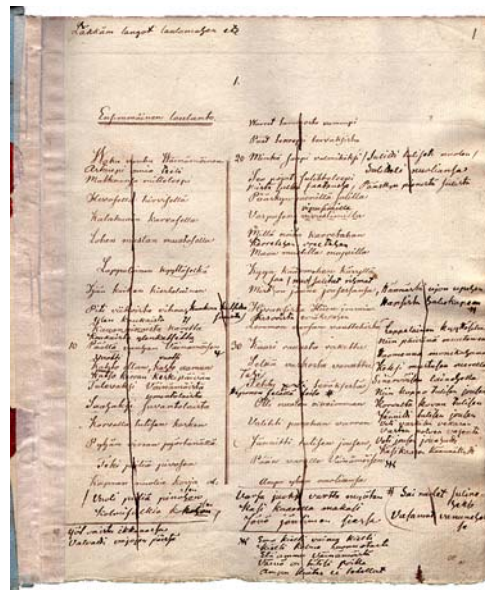
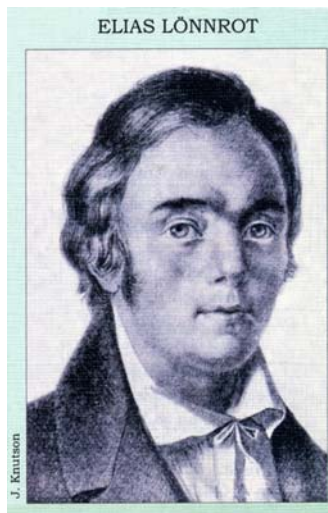
Elias Lönnrot

**Runokokous
Väinämöisestä**

RUNOKOKOUS VÄINÄMÖISESTÄ

Elias Lönnrot, marraskuu 1933

ENSIMMÄINEN LAULANTO

Vaka vanha Väinämöinen
Matkoansa mitteleepi
Hevosella hirvisellä,
Kalahauin karvasella,
5 Lohen mustan muotosella.
Lappalainen kyyttöselkä,
Ijän kaiken kiertolainen,
Piti viikoista vihoa,
Kauanaikaista karettä,
10 Päällä vanhan Väinämöisen.
Kahto illan, kahto aamun,
Tulevaksi Väinämöistä,
Saahaksi suvantolaista,
Korvalla tulisen kosken,
15 Pyhän virran pyörtänällä.
Teki piiltä pivo sen,
Kopran nuolia kovia,
Varret tammesta vanuupi,
Päät tekee tervaksista;
20 Minkä saapi valmihiksi,
Sen pojat sulitteleepi
Pääskyn pienillä sulilla
Varpusen vivustimilla.
Millä noita karretahan?
25 Maon mustilla mujuilla,
Kyyn käärmeheän kävyllä.
Mist' on jänne jousessansa?
Hivuksista Hien immen,
Lemmon varsan vaattechista.
30 Kaari rauasta rakettu,
Selkä vaskesta vanuttu,

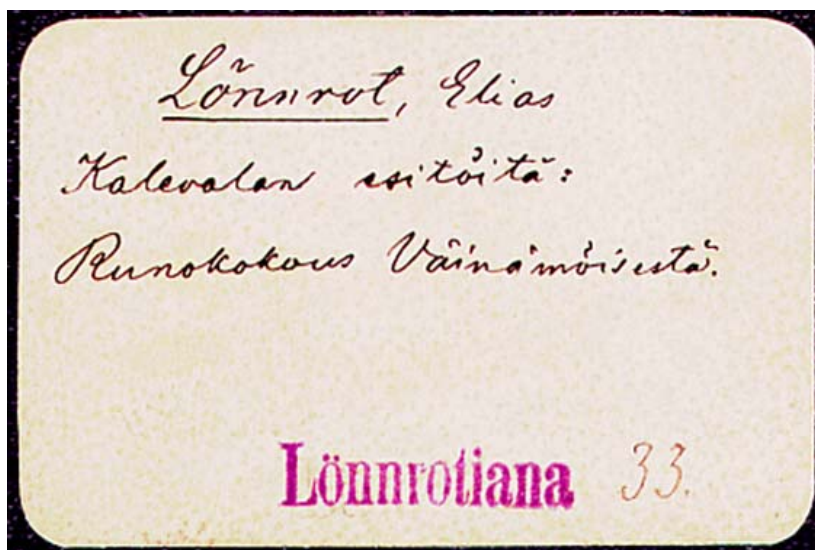
Tehty puoli teräksestä.
Otti nuolen oikeimman,
Valihti parahan varren,
35 Jännitti tulisen jousen,
Pään varalle Väinämöisen.
Ampu yhen nuoliansa,
Niin meni kovin ylätse,
Päältä pään on taivosehen;
40 Tahto taivonen haleta,
Ilman kaaret katkiella.
Ampu toisen nuoliansa,
Niin meni kovin alatse,
Alasehen maaemähän;
45 Tahto maa Manalle mennä,
Hietaharja halkiella.
Ampu nuolen kolmannenkin,
Kävi kohti kolmannesti,
Sapsoon sinisen hirven,
50 Alta vanhan Väinämöisen.
Siitä vanha Väinämöinen
Sormin sortuupi vetehen,
Käsin käänty laineheseen,
Koprin kuohuun kohahti.
55 Siitä kulki kuusi vuotta,
Seuro seitsemän keseä,
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukialla,
Edessänsä meri lieto,
60 Taivas sininen takana.
Kulki kuusissa hakona,
Petäjaissä pölkyn päänä,
Meni männyn säikäleenä.
Kussa kättänsä kohotti,

65 Sihen saaria saneli;
Kussa jalka pohjautu,
Sihen kuoppia koverti,
Kalahauat kaivaeli;
Kussa maat on maata vaston,
70 Sihen siunasi apajan,
Lati nuottalaskimia;
Kuhun seisottu selällä,
Sihen luopi luotoloita,
Karipäitä kasvatteli,
75 Joihin laivat lasketahan,
Purret käypi kauppamiesten.
Sotkonenpa ilman lintu
Lenteä lehutteleepi,
Lenti iät, lenti lännet,
80 Lenti kaikki ilman tuulet,
Etsien pesän sioa.
Siitä vanha Väinämöinen
Nosti polvensa merestä
Heinäseksi mättähäksi,
85 Kuloseksi turpeheksi.
Sotkonenpa ilman lintu
sai siitä pesän sioa;
Hiero heinästä peseä,
Kulon päästä kutkutteli,
90 Päähän polven Väinämöisen;
Muniipi munia kuusi,
Rautamunan seitsemännen;
Hiereleepi, hauteleepi
Päässä polven Väinämöisen.
95 Siitä vanha Väinämöinen
Tunsi polvensa palavan,

Jäsenensä lämpiävän.
Liikautti polviensa,
Järkäytti jäseniänsä,
100 Munat vierey vetehen,
Karskahti meren karihin;
Munat vierey muruksi.
Sano vanha Väinämöinen:
"Mi munass' alanen puoli,

105 Alaseksi maemäksi!
Mi munass' ylänen puoli,
Yläseksi taivoseksi!
Mi munassa ruskiata,
Se päiväksi paistamahan!
110 Mi munassa valkiata,
Se kuuksi kumottamahan!
Mi munassa luun muruja,
Ne tähiksi taivahalle!"

Väinämöisen ajautuminen Pohjolaan ja lupaus sammon taonnasta

*Ei oo itku lapsen itku,
Eikä itku naisen itku;
Itku on partasuun urohon,
Urina uvantolaisen,
Jouhileuan juorottama.*

TOINEN LAULANTO

Siitä tuuli tuuvitteli,
Veen henki heilutteli,
Tuonne viepi Väinämöisen
Pimiähän Pohjolahan;
5 Siellä kulki kuusi vuotta,
Karehti kaheksan vuotta;
Haittana hako vesillä,
Tiellä köyhä rikkailla.
Siinä itki Väinämöinen,
10 Siinä itki ja urisi:
"Voi minä polonen poika,
Voi poika polon alaneni
Jo minä johonki jouvuin!
Jouvuin puulle pyörivälle,
15 Varvalle vapisevalle,
Näille raukoille rajoille,
Polosille Pohjan maille.
En tieä polonen poika
Polosina päivinäni,
20 Tällä inhalla iällä,
Kätevällä kannikolla,
Tuulehenko teen tupani,
Vetehenkö saunan salvan.
Teen mä tuulehen tupani,
25 Ei oo tuulessa tukia;
Vestän saunani vetehen,
Vesi vieneepi iäti."
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
30 Nousi aivan aikaisin;
Pyyhki pikku pirttiänsä,

Lattiatansa lakasi;
Vei se rikkansa pihalle,
Pellolle perimmäiselle,
35 Vaskisella vakkasella.
Itku kuuluupi mereltä,
Poikki joen juorottama;
Seisataksen kuulemahan,
Kuulemahan, katsomahan:
40 "Ei oo itku lapsen itku,
Eikä itku naisen itku;
Itku on partasuun urohon,
Urina uvantolaisen,
Jouhileuan juorottama."
45 Pohjan akka harvahammas,
Louhi Pohjolan emäntä,
Työnti venosen vesille,
Kaksilaian lainehille,
Souti luoksi Väinämöisen,
50 Luoksi itkevän urohon.
Siinä, itki Väinämöinen,
Suu liikku, järisi parta,
Vaan ei leuat lonkaillut;
Sata haavaa sivulla,
55 Tuhat tuulen pieksämätä.
Pohjan akka harvahammas,
Louhi Pohjolan emäntä,
Viepi vierahan kotihin,
Istutti venon perähän,
60 Itse airoillen rupesi,
Suorittihen soutamahan,
Souti poikki Pohjolahan,
Portin Pohjolan etehen.
Syötti miehen syölähäksi,

- 65 Juotti miehen juolahaksi,
Apatti alanenäksi;
Siittä noin sanoiksi saatti:
"Ohoh viisas Väinämöinen,
Ompa hyvä ollaksesi,
70 Elinaikasi elellä,
Pohjan poikajen tiloilla,
Perinteillä pehmeillä,
Syöä luotasi lihoa,
Juoa tuopista olutta."
75 Sano vanha Väinämöinen:
"Kylkehen kylänen syönti
Hyvissäki vierahissa;
Mies on maallansa parempi,
Kotonansa korkiampi.
80 Kaikki täällä puut pureepi,
Kaikki havut hakkoapi,
Kaikki lehvät leikkoapi,
Kaikki rietat riivoapi,
Näillä ouoilla ovilla,

- 85 Veräjillä vierahilla.
Suoppa luoja, luo Jumala,
Pääsisin omille maille;
Paremp' on omalla maalla
Juoa vettä roppehesta,
90 Kun on maalla vierahalla
Juoa tuopista olutta."

- Sano Pohjolan emäntä:
"Ohoh viisas Väimämöinen,
Saatatko takoa sammun,
95 Kirjokannen kirjoitella,
Kahesta karitsan luusta,
Yhestä jyvistä otran,
Vielä puolesta sitäki;
Niin saat neion palkastasi,
100 Työstäsi tytön ihanan."
Sano vanha Väimämöinen:
"En oo seppojen sukuja,
Enkä kasvanut pajassa;
Ei oo rautio isäni,
105 Eikä taatani takoja.
Saata ma omille maille,
Saat sa sepon Ilmarisen,
Joka sampusen takoopi,
Kirjokannen kirjoittaapi,
110 Kahesta karitsan luusta,
Yhestä jyvistä otran,
Vielä puolesta sitäki.
Ei ole seppää selvempätä,
Takojata tarkempata;
115 Se on taivoista takonut,
Ilman kantta kalkutellut,
Ei tunnu vasaran jälki,
Eikä pihtien pitämä."
Sano Pohjolan emäntä:
120 "Kenpä sampusen takoisi,
Kirjokannen kirjoittaisi;
Saisi neion palkastansa,
Työstänsä tytön ihanan."

Ilman immen kosinta ja Väinämöisen polven haava

*Lempo liikutti tereä,
Piru vartta vaapahutti,
Jotta liuskahti liha'an,
Polvehen pojan pätösen,
Varpahaseen Väinämöisen*

KOLMAS LAULANTO

Tuopa kaunis Pohjan tyttö,
Maan kuulu, veen valio,
Pani päällensä parasta,
Kaulallensa kaunihinta,
5 Ripeintä rinnoillensa;
Istu ilman vempeleellä,
Taivon kaarella kajotti,
Pukemissa puhtahissa,
Valkeissa vaattehissa.
10 Vaka vanha Väinämöinen
Istu illat ikkunassa,
Aamut aitan kynnyksellä,
Valvatti vajojen päissä,
Istu immen ihanuutta,
15 Kanamarjan kauneutta.
Sano vanha Väinämöinen:
"Tuletko minulle, tyttö?"
Tyttö taiten vastoapi:
"Sitte sun mieheksi sanoisin,
20 Urohoksi arveleisin,
Jossas jouhen halkaseisit
Veitellä kärettömällä,
Ilman tutkamettomalla,
Munan solmuhun vetäisit
25 Solmun tuntumattomaksi."
Vaka vanha Väinämöinen
Halki jouhen halkaseepi
Veitellä kärettömällä,
Ilman tutkamettomalla,
30 Munan solmuhun vetääpi
Solmun tuntumattomaksi.
Sano vanha Väinämöinen:
"Tuletko minulle, tyttö?"
Tuopa kaunis Pohjan tyttö,

35 Maan kuulu, veen valio,
Taiten kyllä vastoapi:
"Emmä sulle ennen tullo,
Ennen kun venosen veistät
Kehrävarteni muruista,
40 Kalpimeni kappaleista,
Kirvon käymättä kivehen,
kasan kalkahuttamatta."
Vaka vanha Väinämöinen
Veisti vuorella venettä,
45 Kalkutteli kalliolla;
Ei kirves kivehen koske,
Eikä kalka kalliohon.
Veisti päivän, veisti toisen,
Veisti kohta kolmannenki;
50 Päivälläpä kolmannella.
Lempo liikutti tereä,
Piru vartta vaapahutti,
Jotta liuskahti liha'an,
Polvehen pojan pätösen,
55 Varpahaseen Väinämöisen.
Terä oli syömässä lihoa,
Varsi verta särpimässä;
Söipä uuelta lihoa,
Veti verta tuorehelta.
60 Veri tulvana tuleepi,
Hurme juokseepi jokena;
Ei ollut sitä mätästä,
Eikä kummun kukkulata,
Eikä vuorta korkiata,
65 Jok' ei tullut tulvillehen
Polvesta pyhän urohon,
Varpahasta Väinämöisen.
Tuosta vanha Väinämöinen
Rekehensä reutoaksen,

70 Kohennaksen korjahansa.
Ajo tuonne toitalle,
Tuonne kylmähän kylähän,
Pimiässä Pohjolassa,
Tarkassa Tapiolassa,
75 Alimmaista tietä myöten,
Alimmaisehen talohon;
Yli kynnyksen kysyypi,
Sanoopi sanoilla näillä:
"Oisiko talossa tässä
80 Rauan raanan katsojata,
Puun jälen puheliata,
Tämän tulvan tukkiata,
Salpoa verisatehen,
Suonikosken sortajata?"
85 Lausu lapsi lattialta,
Poika portahan nenästä:
"Ei ole talossa tässä
Rauan raanan katsojata,
Puun jälen puheliata,

90 Salpoa verisatehen,
Veritulvan tukkiata,
Sortajata suonikosken;
Oisi toisessa talossa
Akka vanha vaipan alla,
95 Kielipalku pankon päässä."
Vaka vanha Väinämöinen
Ajoa suhutteleepi
Ylimmäistä tietä myöten,
Ylimmäisehen talohon;
100 Kysy kynnyksen takoa,
Virkko näillä vintiöillä:
"Oisiko talossa tässä
Rauan raanan katsojata,
Puun jälen puheliata,
105 Sortajata suonikosken,
Veritulvan tukkiata,
Salpoa verisatehen?"
Lausu vaimo lattialta,

Kielipalku pankon päästä,
110 Akka vanha vaipan alta:
"Ei ole talossa tässä
Rauan raanan katsojata,
Puun jälen puheliata,
Suonikosken sortajata,
115 Salpoa verisatehen,
Veritulvan tukkiata;
Oisi tuolla tuonempana,
Vierimmäisessä talossa,
Ukko uunilla asuva,
120 Halliparta harjun alla,
Jok' on tukkinut hyvätki,
Jalommatki jaksanunna,
Luojan kolmella sanalla,
Pyhän synnyn syytämällä."
125 Siitä vanha Väinämöinen
Ajoa suhutteleepi
Äärimmäistä tietä myöten,
Äärimmäisehen talohon;
Kysy kynnyksen takoa,
130 Lausu näillä lausehilla:
"Oisiko talossa tässä
Puun jälen puheliata,
Rauan raanan katsojata,
Sortajata suonikosken,
135 Veritulvan tukkiata,
Salpoa verisatehen?"
Ukko uunilta urahti,
Halliparta harjun alta,
Parta laulo, pää järisi:
140 "Mi sä lienet miehiänsä,
ja kuka urohiansa!
Vert' on seitsemän venettä,
Kantokorvoa kaheksan,
Sun polonen polvestasi
145 Lattialle laskettuna;
Ei ole talossa tässä
Sen on tulvan tukkiata,
Suonikosken sortajata,
Salpoa verisatehen."
150 Siitä vanha Väinämöinen
Sai itse sanelemahan,
Puhkesi puhelemahan,
Sanoopi sanoilla näillä:
"Sulettun' on suuremmatki,
155 Jalommatki jaksettuna,
Joet suista, järvet päistä,
Kosket kuohujen kohilta,
Selät niemien nenistä,
Kannakset kapeimmilta."
160 Siitä suonია sovitti,
Päitä yhtehen yhytti,

Suuskutusten suuret suonet,
Valtasuonet vastatusten,
Limitysten pienet suonet.
165 Ajoa suhutteleepi,
Poika vastahan tuleepi,
Käski poikansa pajahan
Tekemähän voitehia,
Noista heinistä hyvistä,
170 Sataheinän helpehistä,
Tuhatlatvan tutkamista,
Jotk' oli tuonut toitalta,
Yheksältä voitialta,
Kaheksalta kahtojalta,
175 Saan salmien takoa,
Siitä kylmästä kylästä,
Pimiästä Pohjolasta,
Tarkasta Tapiolasta,
Jonk' ei oo kuultu, eikä nähty
180 Ruohon kaiken kasvantoa.
Kun oli voie päälle pantu,
Sitte silkillä siottu,
Kapaloittu kaunihisti,
Pani se puoli pyörreksiin,
185 Väännyksiin Väinämöisen.
Saipa tulva tukkiansa,
Sortajansa suonikoski,
Kiivahasti kiinni otti,
Veri seiso selväsesti,
190 Kasvo liha kaunihiksi,
Alta aivan terveheksi,
Keskeä kivuttomaksi,
Vieriltä viattomaksi,
päältä nuurumattomaksi,
195 Ihommaksi entistänsä,
Paremmaksi muinostansa.

Siitä vanha Väinämöinen,
Kun oli viimeen virkistynyt,
Tointunut tuhosta tuosta,
200 Katsahtaapi kaunihisti
Päälle päänsä taivahalle,
Sanoopi sanoilla näillä,
Lausu näillä lausehilla:
"Tuoltapa aina armot käyvät,

205 Merkit tuttavat tulevat,
Ylähältä taivosesta,
Luonnon luoja lujalta.
Jo nyt on julkinen Jumala,
Harras hangen haltiani,
210 Joka pilviä pitääpi,
Hattaroita hallitseepi,
Avun mulle antanunna,
Turvan mulle tuottanunna,
Noissa tuskissa kovissa,
215 Rauan raanoissa pahoissa,
Teräksen tekovihoissa"

Sammon taonta

*Siitä seppo Ilmarinen
Pani tuulet liehtomahan;
Itä liehto, länsi liehto,
Etelä enemmän liehto,
Pohjanen kovin porotti.*

NELJÄS LAULANTO

Vaka vanha Väinämöinen
Matkoansa mitteleepi,
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
5 Kun oli sepon Ilmarisen,
Takojan iänikusen,
Luvannut lunastimeksi,
Oman päänsä päästimeksi,
Pimiähän Pohjolahan,
10 Miesten syöjähän kylähän,
Urosten upottajahan.
Lauleleepi, taiteleepi,
Laulo kuusen kukkalatvan,
Kukkalatvan, kultalehvän.
15 Latvan työnti taivosehen,
Puhki pilvien kohotti,
Lehvät ilmoille levitti,
Halki pilvien hajotti.
Laulo kuun kumottamahan
20 Kultalatva kuusosehen;
Laulo oksille Otavan.
Siitä vanha Väinämöinen
Astuupi köhin kotia;
Seppo vastahan tuleepi,
25 Seppo ennätti kysyä:
"Voi sinä vanha Väinämöinen,
Mit' olet pahalla mielin,
Kaiken kallella kypärin?"
Vanha noin sanoiksi saatti:
30 "Ohoh seppo Ilmarinen,
Kun on neito Pohjosessa,
Impi kylmässä kylässä,

Maan kuulu, veen valio,
Jok' ei suostu sulhosihin,
35 Mielly miehiin hyvihin;
Kiitti puoli Pohjan maata,
Kun ompii kovin koria,
Lihan läpi luu näkyypi,
Luun läpi yin näkyypi.
40 Saattaisit takoa sammun,
Kirjokannen kirjutella,
Kahesta karitsan luusta,
Yhestä jyvästä otran,
Vielä puolesta sitäki;
45 Saisit neton palkastasi
Työstäsi tytön ihanan".
Sano seppo Ilmarinen:
"Jo tuon tauin tajuolen,
Ymmärtelen mielialasi!
50 Jopa sie minun lupasit
Oman pääsi päästimeksi,
Itsesi lunastimeksi,
Tuonne Pohjolan tuville,
Miesten tappotanterille!
55 En sinä pitkänä ikänä,
kuuna kullan päivänäkä,
Lähe Pohjolan tuville,
Miesten tappotanterille".
Siitä vanha Väinämöinen
60 Itse noin sanoiksi virkki:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
Läkkös kuusta katsomahan,
Kun on noussut taivosehen,
Puhki pilvien kohonut,
65 Lehvät ilmoille levennnä,

Halki laivahan hajonna.
Siell' on kuu kunottamassa
Kultalatva kuusosessa,
Siellä oksilla otava".

70 Läksit kuusta katsomahan.
Siitä vanha Väinämöinen
Itse noin sanoiksi saatti:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
Nossos kuuta noutamahan,

75 Otavata ottamahan,
Kultalatva kuusosesta".
Siitä seppo Ilmarinen
Nousi puuhun korkialle,
Ylähäksi taivahalle;
80 Nousi kuuta noutamahan,
Otavaista ottamahan.
Siitä vanha Väinämöinen
Lauloa hyrähtelee;
Laulo tuulen tuppurihin,
85 Ilman raivohon rakenti.
Otti tuuli purtehensa,
Ahava venosehensa,
Vieä viilletelläksensä.
Ite seppo Ilmarinen
90 Jopa kulki, jotta joutu,
Kulki tuulen tietä myöten,
Ahavan ratoa myöten,
Pimiähän Pohjolahan,
Pääty Pohjolan pihalle.
95 Pohjan akka harvahammas,
Louhi Pohjolan emäntä,
Ite ennätti kysyä:
"Mi sinä lienet miehiänsä,
Ja kuka urohiansa,
100 Kun ei sua koirat kuullut,
Eikä haukkujat havannu?"
Sano seppo Ilmarinen:
"Emmä tänne tullukkana
Talottani, tieottani,
105 Ilman innotta isäini,

Varuksitta vanhempani,
Näille ouoille oville,
Käymättömille kylille,
Tuntemattomain tuville".

110 Kysy Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas:
"Oletko tullut tuntemahan,
Tielläsi tapoamahan,
Suurta Väinölän vävyä,
115 Tahi seppo Ilmarista?"
Sano seppo, noin nimesi:
"Itse olen seppo Ilmarinen,
Takoja iänikunen".
Tuopa kaunis Pohjan tyttö,
120 Maan kuulu, veen valio,
Viitisekse, vaatisekse,
Vaskipantohin panekse,
Tinavöihin tilkitekse.
Tuli aitasta tupahan
125 Pukemissa puhtahissa,
Valkehissa vaatehissa.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Syötti miehen syölähäksi,
130 Juotti miehen juolahaksi,
Apatti alanenäksi,
Neion vierehen venytti.
Siitä noin sanoiksi saatti:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
135 Saatatko takoa sammun,
Kirjokannen kirjoitella,
Kahesta karitsan luusta,
Yhestä jyvistä otan;
Niin saat neion palkastasi,
140 Työstäsi tytön ihanan".
Sano seppo Ilmarinen:
"Saatinpa takoa sammun,
Kirjokannen kirjoitella,
Äsken taivoista takoissa,
145 Ilman kantta kalkuttaissa".
Siitä seppo Ilmarinen
Läksi sammun taontohon,
Kirjokannen kirjontohon.
Kysy paikalta pajoa,
150 Kaihoopi sepinkaluja;
Ei pajoa Pohjolassa,
Pihtiä Pimentolassa,
Eikä painopalkkehia.
Siitä seppo Ilmarinen,
155 Takoja iänikuinen,
Ite noin sanoiksi virkki:
"Akat tuosta tuskautoho,
Herjat kesken heittäöhö;

Vaan ei mies pahempikahan,
160 Uros untelompikahan".
Ehti ahjonsa alusta,
Leveyttä liehtehensä,
Pohjolan kivimäellä,
Rautasella kalliolla,
165 Vuorella teräksisellä,
Johon paino palkehensa,
Alasimensa asetti.
Pani paitansa pajaksi,
Hiat paian palkeheksi,
170 Turkkinsa tuhottimeksi,
Housut hormiksi rakenti,
Sukat hormiin suulliseksi,
Polvensa alasimeksi,
Vasaraksi kyynärpäänsä,
175 Pikkusormensa pihiksi.
Siitä seppo Ilmarinen
Pani orjat liehtomahan,
Palkkalaiset painamahan;
Orjat liehto löyhytteli,
180 Syly syttä hartioilla,
Vaaksa muulla vartalolla,
Kyynärä kyventä päässä,
Kortteli kovaa nokea.
Ei saa sampu valmihiksi,
185 Kirjotuksi kirjokansi.
Siitä seppo Ilmarinen
Pani tuulet liehtomahan;
Itä liehto, länsi liehto,
Etelä enemmän liehto,
190 Pohjanen kovin porotti.
Takoa taputtelepi,
Lyöä lyyhäyttelepi,
Pajassa ovettomassa,
Ilman ikkunattomassa.
195 Päivät sampua takooi,
Kirjokantta kirjottaapi,
Yöt neittä lepyttelepi,
Pitelepi pitkähivusta.
Saapi sammun valmihiksi,
200 Kirjokannen kirjotuksi,
Ei neittä lepytetyksi.
Pohjan akka harvahammas
Saatto sitte sammun tuonne
Pohjolan kivimäkehen,

205 Vaaran vaskisen sisäksi,
Yheksän lukun taaksi.
Sihen juuret juurutteli
Yheksän sylen syvyyteen;
Juuren juurti maaemähän,
210 Toisen vesivierteehehen,

Kolmannen kotimäkehen.
Siitä seppo Ilmarinen
Läksi poikkein Pohjolasta,
Matkasi omille maille,
215 Kohti kullaista kotia,
Asuntoa armahinta.
Kysy vanha Väinämöinen:
"Miten Pohjola elääpi?"
Sano seppo Ilmarinen:
220 "Mi on Pohjolan eleä,
Kun sai sampu jauhamahan,
Kirjokansi kallumahan;
Päivän jauhaa myötäviä,
Päivän toisen syötäviä,
225 Kolmannen kotipitoja.
Jotta sanon, kun sanonki,
Mi on Pohjolan eleä,
Kun on sampu Pohjolassa.
Siinä on kyntö, siinä kylvö,
230 Siinä kasvo kaikenlainen,
Siinäpä ikunen onni."

Lemminkäisen kosinta ja surma

*Emo kielteä käkeepi,
Varotella vaimo vanha:
"Ellos poikani polonen.
Lähe neittä Pohjosesta,
Piikoa Pimentolasta."*

VIIES LAULANTO

Ite lieto Lemminkäinen
Valjasti tulisen ruunan
Tulisella tanterella;
Vesi tippu vempellestä,
5 Rasva rahkehen nenästä.
Niin sanoopi Lemminkäinen,
"Oi emoni, vaimo vanha,
Jospa paitani pesisit
Mustan käärmehe mujuilla,
10 Kesäkuilla kuivoaisit,
Mun kosihin mennäkseni
Neitiä kylmästä kylästä,
Piikoa Pimentolasta."
Emo kielteä käkeepi,
15 Varotella vaimo vanha:
"Ellos poikani polonen.
Lähe neittä Pohjosesta,
Piikoa Pimentolasta;
Siellä sinä lauletahan
20 Suin sytehen, päin savehen,
Kypenihin kyynäsvarsin,
Koprin kuumihin porohin,
Polvin hyytä hyppäämähän,
Säärin jäätä särkemähän,
25 Riitettä repäsemähän."
Niin sanoopi Lemminkäinen:
"Sen mä mieheksi sanoisin,
Urohoksi arveleisin,
Joka jouseni vetäisi,
30 Kiveräni kiinnittäisi.
Syrjin synty Lappalainen,
Poikki puolin Pohjolainen;

Sen verran minusta saavat,
Kun kirves kivistä saapi,
35 Järky jäädä iljanteesta,
Tuoni tyhjästä tuvasta."
Siitä läksi Lemminkäinen
Vaston kieltoa emonsa,
Varotusta vanhempansa.
40 Astu päivän, astu toisen,
Astu kohta kolmannenki,
Tuli Pohjolan tuville.
Kylän kurjan kynnykselle;
Ulkoa runoja kuuli,
45 Läpi sammalen sanoja,
Läpi lauan laulajoita,
Läpi seinän soittajoita.
Meni Pohjolan tupahan.
Tupa oli täynnä tuppisuita,
50 Jakkumiehiä jaloja,
Siltalauat laulajoita,
Ovensuu osajavia,
Sivuseinä soittajoita,
Peripenkki tietäjiä,
55 Karsina karehtioita;
Nuo lauloivat Lapin virttä,
Hiien virttä vinguttivat.
Siitä lieto Lemminkäinen
Itse löihen loihtiaksi,
60 Laikahtihin laulajaksi;
Laulopa mokomat miehet
Kissan kirjavan rekehen,
Kissan tuonne kiiätellä,
Etäämmäksi ennätellä,
65 Lapin laajahan salohon,

Pohjan pitkähän perähän,
Kuss' ei kule karjan kynsi,
Vaella hevosen varsa.
Ja laulo mokomat miehet
70 Lapin laajalle lähelle,
Miesten syöjälle selälle,
Urosten upottajalle,
Josta velhot vettä juovat,
Tulikulkut tuioavat.
75 Ja laulo mokomat miehet
Rutjan koskehen kovahan,
Kinahmehen ilkiähän,
Johon puut päin putoovat,
Perin vierivät petäjät,
80 Hongat latvoin lankiavat.
Niin sanoopi Lemminkäinen:
"Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta,
En tuota pahoin pitäisi;
85 Sylissäni syöessäni,
Käsissäni käyessäni,
Selässäni seistessäni,
Maatessa mahani alla."
Sano Pohjolan emäntä:
90 "Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa hiihät Hiien hirvet
Hiien peltojen periltä."
Siitä lieto Lemminkäinen
95 Otti kolme koironsa,
Viisi villahänteänsä,
Seitsemän sepeliänsä;
Otti Hiien hienot sukset,
Lemmon leppäset sivakat,
100 Jolla hiihti Hiien maita,
Lemmon maita lennätteli,
Hiihti kohti korven rannan,
Salon sintävän sisälle;
Tuli suitsi suksen alta,
105 Savu sauvansa nenästä,
Koiraset keränä vieri,
Pennut pieninä käpyinä,
Itse lenti kyyhkyläisnä.
Niin sanoopi Lemminkäinen:
110 "Lepy lehto, kostu korpi,
Taivu ainoinen tapio,
Miehen mennessä metälle,
Saahessa eräsalolle.
Metän kultanen kuningas.
115 Havuhippo, halliparta!
Pane nyt metsät miekka vyölle,
Salot kalpio kätehen;

Hanki haavat haljakkoihin,
Koivut kultakalkkaroihin,
120 Kuuna paista kuusen lehvät,
Päivänä petäjän latvat.
Ota kultanen kurikka,
Tahi vaskinen vasara,
Jolla korvet kolkuttelet,
125 Salot synkät sylkyttelet,
Minun metsipäivinäni,
Erän etsiaikoinani.
Metsän muori, muoto kaunis,
Vaimo valkian verevä,
130 Mehtolan metinen neito,
Metsän piika pikkarainen,
Jok' olet kaunis katsannolta,
Ihana imertimiltä!
Lyöte lykkyvaattesihin,
135 Antipaitohin panete;
Sormet kullan sormuksihin,
Käet kullan käärilöihin,
Pää kullan pätimeihin,
Korvat kullan koltuskoihin,

140 Silmäripset simpsukkoihin,
Kaulahan hellät helmet;
Anna aitta auki olla,
Antajat sisässä aitan,
Minun metsipäivinäni,
145 Erän etsiaikoinani."
Sillä hiihti Hiien hirvet
Hiien peltojen periltä.
Niin sanoopi Lemminkäinen:
"Anna akka tyttöäsi,
150 Sekä nuorta morsianta."
Sano Pohjolan emäntä:
"Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa suistat suuren ruunan,
155 Hiien ruskian hevosen,

Hiien varsan vaahtileuan,
Joll' on rautaset kaviat,
Teräksiset temmottimet."
Siitä lieto Lemminkäinen
160 Otti kultaohjaksensa,
Hopiaisen marhaminnan,
Läksi hevosen hakohon,
Kuloharjan kuulentohon,
Hiien nurmien perille.

165 Siellä etsiipi hevosta,
Päätä puiti katseleepi
Suvikunnan suitset vyöllä,
Varsan valjahat olalla.
Löyti hiekalta hevosen,
170 Kuloharjan kuusikolta,
Varvikolta vaahtileuan.
Niin sanoopi Lemminkäinen:
"Hiistä hevosen synty,
Varsan synty Vapalosta;
175 Hiien varsa vaahtikuono,
Hiien ruskia hevonen!
Tuoppa kultaturpoasi
Kultasihin suitsuloihin,
Vaskisihin valjahisiin."
180 Sillä suisti suuren ruunan,
Hiien ruskian hevosen,
Hiien varsan vaahtileuan;
Itse istuupi selälle,
Pyhän laukin lautaselle,
185 Laski virkkua vitalla,
Helähytti helmispäällä,
Ajoa suhutteleepi
Luoksi ankaran anopin.
Sano tuonne saatuonsa:
190 "Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta."
Sano Pohjolan emäntä:
"Äsken annan tyttäreni,

Sekä nuoren morsiamen,
195 Kun ammut joutsenen joesta,
Virrasta vihannan linnun;
Jousetoinna, nuolitoinna,
Aivan ampukaaritoinna;
Tuonen mustasta joesta,
200 Pyhän virran pyörtehestä,"
Siitä lieto Lemminkäinen
Kävi kohta ampumahan;
Tuo verinen Tuonen poika
Pään makasi mättähäksi,
205 Jalat raian haarukaksi,
Ruumihin lahoksi puuksi,
Silmät suolle karpaloiksi,
Hiukset kuiviksi kuloiksi.
Siin' on loppu Lemminkäisen,
210 Kuollo ankaran kosten.
Siitä äiti äyhkäseepi,
Valittaapi vanha vaimo:
"Voipa poikani polonen,
Kuulu kultani omena,
215 Viikon viipyypi kosissa,
Kauan mailla vierahilla."
Lausu orja oven suussa,
Oven suussa, orren alla:
"Jo nyt on poikasi polonen,
220 Kuulu kultasi omena,
Matkoilla majattomilla,
Teillä tietämättömillä."
Emo etsi eksynyttä,
Kaonnutta kaihoapi,
225 Talvella lylyn livulla,
Kesällä veno kapeilla.
Ei tieä emo polonen,
Eikä kantaja katala,
Missä liikkuupi lihansa,
230 Viereepi oma verensä;
Liekkö maalla, vai merellä,
Vai on suurella salolla,
Käyneekö käpymäkeä,
Kanarvaista kangasmaata,
235 Vai lienee meren selällä,
Lakehilla lainehilla.
Juoksi korvet kontiona,
Oravina kuusen oksat,
Kärppänä kivien kolot,
240 Veet saukkona samosi,
Katsellen kanervojuuret,
Etsiellen hienot heinät.
Tiepä vastahan tuleepi.
"Oi tie Jumalan luoma!
245 Oletko nähnyt poikoani,

Kullaista omenoani,
Hopeaista sauvoani?"
Tiepä taiten vastoapi:
"Tuoll' on poikasi polosen
250 Hiien hiilikankahilla,
Pahan vallan valkiassa,
Kypenissä kyynäs varsin,
Koprin kuumissa poroissa."
Etsi tuolta poikoansä,
255 Hakiellen hienot heinät,
Katsellen kanervojuuret;
Etsi tuolta, eipä löyä.
Kuupa vastahan tuleepi.
"Oi kuu Jumalan luoma!
260 Oletko nähnyt poikoani,
Kullaista omenoani,
Hopeaista sauvoani?"
Kuupa taiten vastoapi:
"Tuoll' on poikasi polosen,
265 Kuulu kultasi omena,
Pohjan pitkässä perässä,
Lapin maassa laukiassa,
Lammissa kalattomassa,
Aivan ahvenettomassa,
270 Polvin hyytä hyppimässä,
Säärin jäätä särkemässä,
Riitettä repäsemässä."
Etsi tuolta poikoansa,
Hakiellen hienot heinät,
275 Katsellen kanervojuuret;
Etsi tuolta, eipä löyä.
Päivä vastahan tuleepi.
"Oi päivä Jumalan luoma!
Ootko nähnyt poikoani,
280 Kullaista omenoani,
Hopeaista sauvoani."
Jopa päivä jonki tiesi,
Arvaeli aurinkoinen:
"Tuoll' on poikasi polosen,
285 Kuulu kultasi omena,
Yheksän meren takana,
Meripuolen kymmenettä,
Tuonen mustassa joessa,
Koskessa kohajavassa,
290 Virrassa vipajavassa;
Pää pätösen mättähänä,
Jalat raian haarukkana,
Muu ruumis lahona puuna,
Silmät suolla karpaloina,
295 Hiukset kuivina kuloina."
Siitä äiti Lemminkäisen
Vastat siiviksi sitoopi,

Lati purstoksi lapion.
Lenti tuonne löyhytteli
300 Yheksän meren ylitse,
Meripuolen kymmenettä,
Maat siniset, puut punaset,
Lehet lemmen karvalliset.
Lenti Tuonelan joelle,
305 Manalan alantehelle,
Siitä noin sanoiksi virkki:
"Oi päivä Jumalan luoma!
Paista kerran hempesestä,
Toinen himmestä hiosta,
310 Kolmas on koko terältä,
Nukuttele nuiva kansa,
Väsytä väki Manalan."
Tuo päivä Jumalan luoma
Lenti päätönnä kanana,

315 Siipipuonna siuotteli;
Istu koivun konkelolle,
Lepän oksille levähti;
Nukutteli nuivan kansan,
Väsytti väen Manalan,
320 Nuoret miekkojen nojahan,
Vanhat sauvojen varahan,
Keski-ian keihäillehen.
Siitä äiti Lemminkäisen
Otti vaskisen haravan.
325 Haravoipi myötä virran,
Haravoipi vasta virran;
Min saa kättä, kun saa päätä,
Millon muita muskuloita,
Tästä poikasen rakenti,
330 Laitti lieto Lemminkäisen
Entisellensä elolle,
Muinosille muoveillensa.
Tuli turva mättähästä,
Poika pohjasta yleni.

Väinämöisen veneen- teko sekä Tuonelassa ja Vipusessa käynnit

*Pääty päivä kuulemahan,
Pääty kuu tähyämähän,
Otavainen oppimahan,
Aallot seisottu selillä,
Lainehet lahen perillä,
Puuttu virrat vierimästä,
Rutjan koski kuohumasta,
Vuotamasta Vuoksen koski,
Joki Juortanan pysähty.*

KUUES LAULANTO

Vaka vanha Väinämöinen
Teki tieolla venettä,
Lati purtta laulamalla,
Kesken jäänyttä venettä,
5 Puolitiehen puutunutta,
Purttu ammon alkuista.
Uupu kolmea sanoa
Päähän laian päästessänsä;
Perilaian liitoksessa,
10 Kokkien kohentimilla,
Hankojen havinneissa,
Pannessansa parraspuita.
Vaka vanha Väinämöinen
Arvellen ajatteleepi:
15 "Mistäpä sanoja saisi,
Loisi lempiluottehia?
Tuoll' olis sata sanoa,
Tuhat virren tutkelmata,
Kesäpeuran kielen alla,
20 Suussa valkian oravan,
Jouhtenen kynän nenässä,
Aina allin kielen alla."
Läksi saamahan sanoja,
Ottamahan ongelmaita;
25 Tappo juonen jouhtenia,
Oravia suuren orren,
Pellon peuroja levitti;
Ei saanut sanoakana,
Eipä puoltakaa sanoa.
30 Arvellen ajatteleepi:
"Tuoll' olis sata sanoa,
Tuhat virren tutkelmasta,

Tuolla Tuonelan tuvilla,
Manalan alusmajoissa."
35 Läksi Tuonelta sanoja,
Manalalta lausehia.
Sitte huuti huiahutti
Tuossa Tuonelan joessa,
Manalan alenteheessa:
40 "Tuo venettä Tuonen tyttö,
Lauttoa Manalan lapsi."
Tuonen tyttö se toruupi,
Lapsi Kalman kalkuttaapi.
"Venet täältä tuotanehe,
45 Kun syy sanottanehe,
Mi sinun Manalle saatto
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oiva surman,
Muun surman murentamatta."
50 Sano vanha Väinämöinen:
"Rauta mun Manalle saatti."
Tuonen tyttö se toruupi,
Lapsi Kalman kalkuttaapi:
"Jo tunnen toen puhujan,
55 Tajuolen kielastajan;
Jos rauta Manalle toisi,
Veri vaatteista valuisi,
Hurmehetki hurahteleisi.
Ei sillä venettä saaha,
60 Tuoa purtta Tuonelasta.
Mi sinun Manalan saatto?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Tuli mun Manalle tuotti."
Tuonen tyttöpä toruupi,
65 Lapsi Kalman kalkuttaapi:
"Jos tuli Manalle toisi,

Tuli vaatteista valuisi,
Valkia valahteleisi.
Mi sinun Manalle saatto?"
70 Sano vanha Väinämöinen:
"Vesi mun Manalle saatto?"
Tuonen tyttö se toruupi,
Kalman impi kalkuttaapi:
"Jos vesi Manalle toisi,
75 Vesi vaatteista valuisi
Helmoista herahteleisi.
Mi sinun Manalle saatto
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oiva surman,
80 Muun surman murentamatta.
Sano tarkkoja tosia,
Valehia viimeisiä."
Sano vanha Väinämöinen:
"Jo vainen valehtelinki,
85 Täytyypä tosin sanoa.
Tein tieolla venettä,
Lain purtta laulamalla;
Uupu kolmea sanoa
Perälaian liitännässä,
90 Kokkien kohentimilla,
Hankojen havinneissa,
Pannessani parraspuita.
Läksin Tuonelta sanoja,
Manalalta lausehia."
95 Tuonen tyttö se toruupi,
Lapsi Kalman kalkuttaapi:
"Ei täältä venehet joua,
Eikä sorru soutajatka."
Siitä vanha Väinämöinen
100 Meni mustana merehen,
Kivenä vetehen vieri,
Sarana saraihkohon,
Saan tappo taimenia,
Tuhan emon alovehia;
105 Meni Tuonelan tupahan,
Kalmalaisten kartanohon.
Tuonen tyttö se toruupi,
Lapsi Kalman kalkuttaapi:
"Äiä on tänne tullehia,
110 Ei paljo palannehia.
On meillä kotona poika
Rautalangan keträäjä,
Vaskiverkkojen kutoja,
Tuohon Tuonelan jokehen,
115 Manalan alusmajahan,
Ettet pääse päivinäsi,
Selviä sinä ikänä."
Sano vanha Väinämöinen:

"Kyllä mä siihen mutkan muistan,
120 Mutkan muistan, keinon keksin;
Matelen matona verkot,
Kulen kyinä käärmehinä,
Tuossa Tuonelan joessa."
Ei sieltä sanoa saanut,
125 Eipä puoltakaa sanoa.
Sano vanha Väinämöinen:
"Tuoll' olis sata sanoa,
Tuhhat virren tutkelmata,
Virsikkään Vipusen suussa.
130 Sinne on matka mentävätä,
Hempi heiluteltavata,
Neki matkoja pahoja;
Yks on juoni juostakseni
Naisten neuojen neniä;
135 Toinen juoni juostakseni
Miesten miekan tutkamia;
Kolmas juoni juostakseni
Uron tapparan teriä."
Siitä vanha Väinämöinen

140 Meni sepponsa pajahan,
Sanoopi sanoilla noilla:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Taoppa rautaset talukset,
Tao rautarukkasetki,
145 Paita rautanen rakenna,
Laita rautanen korento,
Pane päälle meltorauta,
Laita syämehen teräkset;
Lähen saamahan sanoja,
150 Ongelmoita ottamahan,
Vatsasta Vironi vanhan,
Suusta virsikkään Vipusen",
Sano seppo Ilmarinen:
"Viikon on Vipunen kuollut,
155 Kauan kalkkisi kaonnut,
Ahtamasta ansatiensä,
Vipunsa, virittämästä".

Siitä vanha Väinämöinen
 Läksi saamahan sanoja,
 160 Ongelmoita ottamahan;
 Juoksi juonen ensimmäisen
 Naisten neulojen neniä;
 Siitä juoksi toisen juonen
 Miesten miekan tutkamia;
 165 Juoksi juonen kolmannenki
 Uron tapparan teriä.
 Virsikäs Vipusen poika
 Jo oli viikon maassa maannut
 Kauon lievossa levännyt,
 170 Alla lauluinsa lahonnut;
 Haapa kasvo hartioilla,
 Koivu kulmilla yleni,
 Pajupehko parran päällä,
 Otsassa oravikuusi,

175 Havuhonka hampahilla,
 Jaloilla jalo petäjä.
 Siitä vanha Väinämöinen
 Kaato haavan hartioilta,
 Koivun kulmilta kukisti,
 180 Pajupehon parraltansa,
 Hakko hongan hampahilta,
 Kumo kuusen juuriltansa,
 Penko pehmiän petäjän.
 Torkahti jalansa toisen,
 185 Vaapahti vasemmoisensa,
 Syöksi rautasen korenon,
 Suuhun virsikkään Vipusen.
 Siitä virsikäs Vipunen
 Tunti kovin koskeneeksi,
 190 Kipiästi kiusanneeksi,
 Heti herkesi unesta.
 Auko suunsa suuremmaksi,
 Leukapielensä levitti,
 Nielläksensä Väinämöistä.
 195 Otti vanhan Väinämöisen

Leveillä leuoillansa,
 Halusilla hampahilla;
 Puri päältä mellon rauan,
 Ei tiennyt terästä purra,
 200 Ei syöä rauan syäntä.
 Siitä vanha Väinämöinen
 Kauan kielellä viruupi,
 Suussa virsikkään Vipusen,
 Kieleltä keruksihinsa,
 205 Siitä vatsahan valahti.
 Siitä vanha Väinämöinen
 Pani paitansa pajaksi,
 Polvensa alasimeksi,
 Pikkusormensa pihiksi,
 210 Vasaraksi kyynäspäänsä;
 Takoa taputteleepi,
 Lyöä helkähytteleepi,
 Vatsassa Vipusen vanhan.
 Tako miesten tarpehia,
 215 Vyöliskoukkuja kohenti.
 Siitä virsikäs Vipunen
 Itse noin sanoisi virkki:
 "Mi sinä lienet miehiäsi,
 Ja kuka uroiltasi;
 220 Jo olen syönyt saan miestä,
 Tuhonnut tuhan urosta,
 En ole syönyt taan näöistä;
 Syet suuhuni tuleepi,
 Kekälehet kielelleni.
 225 Lähe konna kohustani,
 Maan kamala maksoistani,
 Ei siellä sioa sulia,
 Siankahan tarpehella;
 Muunne muuttuos majasi,
 230 Etäämmä elosiasi,
 Tekiäsi tienohille,
 Kantajasi kartanoille.
 Ottaos sukusi sukset,
 Veljesi veno punanen,
 235 Heimokuntasi hevoset,
 Tuonne tuikahellaksesi,
 Kulkiaksesi kotihin,
 Venehellä vettä myöten,
 Hevosella tietä myöten,
 240 Suksella mäkiä myöten,
 Isäntäsi iltaselle,
 Emäntäsi einehelle,
 Muun väkesi murkinalle.
 Ja jos ei siitä kyllä liene,
 245 Ota Hiiestä hevonen,
 Vuoresta valihe varsa,
 Hiiien ruuna ruskiampi,

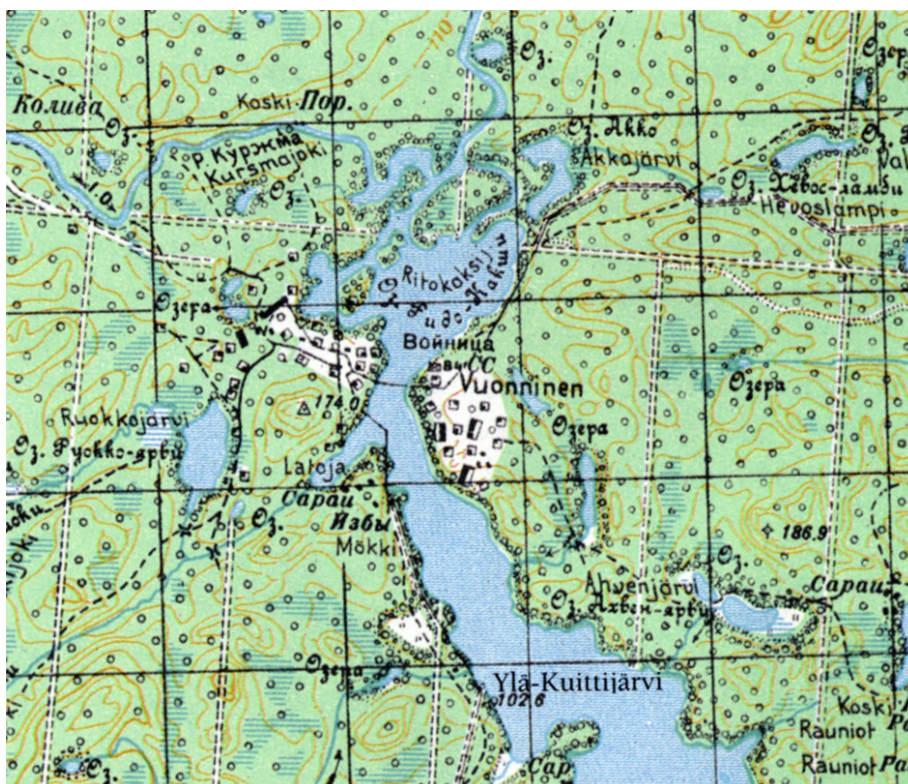
Joll' on rautaset kaviot,
 Tulitukka, rautaharja;
 250 Jonk' ei kynnet kilpistele
 Ilmankaan iljanneella,
 Kalmankaan kalliolla,
 Hyvällä hypittäjällä,
 Ajajalla ankaralla;
 255 Tuonne tuikahellaksesi
 Pohjan pitkähän perähän,
 Lapin laajalle keolle,
 Päivättömille perille,
 Aivan auringottomille.
 260 Ja jos ei siitä kyllä liene,
 Tuonne ma sinun manoon,
 Rutjan koskehen kovahan,
 Palavahan pyörteheseen,
 Johon puut päin putovat,
 265 Perin vieryvät petäjät,
 Kokonansa kokkahongat,
 Tyvin syösten suuret hongat,
 Latvoin laikkapäät petäjät.
 Ja jos ei vielä siitä liene,
 270 Tuonne ma sinun manoon,
 Hien hiilikankahille,
 Lemmon liesikiukahille,
 Pahan miehen pankon päähän.
 Ja jos et tuostakaan totelle,
 275 Otan ma kokolta koprat,
 Veren juojalta vekarat,
 Linnulta lihan pitimet,
 Havukalta haarottimet,
 Joilla konnan kopristelen,
 280 Itketän pahan itikan.
 Ja lähe nyt kumma kulkemahan
 Maan paha pakenemahan,
 Ennen päivän nousemista,
 Koijumalan koittamista,
 285 Auringon ylenemistä.
 Liiku kun lipiä koira,
 Siirry kun sininen nuoli,
 Tutka kun tulikipuna,
 Ennen kun sanani saapi,
 290 Tahi mieli juohtuneepi".
 Sano vanha Väinämöinen,
 Virkko noilla vintiöillä:
 "Emma o'o Väinölän vasikka,
 Ulappalan umpisilmä,
 295 Eli kantus Väinämöisen,
 Jotta helpon heittäisimmä,
 Muunne muuuttaisin majani.
 Hyvä tääll' on ollakseni,
 Armas aikellakseni;

300 Maksat maistaapi hyvältä,
 Keuhkot käypi keitokseksi,
 Rasvat ruuaksi pätööpi,
 Enkä lähe luonnenkahan,
 Jos en saa sanoja kuulla,
 305 Luo lempiluottehia".
 Siitä virsikäs Vipunen,
 Jonk' on suussa suuri tieto,
 Mahti ponneton povessa,
 Aukasi sanasen arkun,
 310 Virsilipponsa viritti,
 Poikkipuolin polvillensa,
 Lauloaksensa hyviä,
 Parahia pannaksensa.
 Ei sanat sanoihin puutu,

315 Virret veisaten vähene,
 Ennen kallio kiviä,
 Virrat puuttuupi vesiä,
 Umpilammit ahvenia,
 Aaltoja aluenjärvi.
 320 Laulo päivät pääksytysten,
 Yhytysten yöt saneli,
 Ennen saatuja sanoja,
 Ennen eukon neuomia,
 Äitinsä opettamia,
 325 Vanhemman varustamia,
 Kehrävartha kiertessähän,
 Vääteessähän värttinätä.
 Laulo muitaki sanoja,
 Otetuttansa omia,
 330 Tiepuolista tempomia,
 Kanarvoista katkomia,
 Risukoista riipomia,
 Vesoista vetelemiä,
 Vipunsa virittämillä,
 335 Ahtamilla ansateien.
 Laulo synnyt syitä myöten,
 Luottehet lomina myöten;
 Päätty päivä kuulemahan,

- Pääty kuu tähyämähän,
 340 Otavainen oppimahan,
 Aallot seisottu selillä,
 Lainehet lahen perillä,
 Puuttu virrat vierimästä,
 Rutjan koski kuohumasta,
 345 Vuotamasta Vuoksen koski,
 Joki Juortanan pysähty.
 Vaka vanha Väinämöinen
 Siitä sai sanoja kuulla,
 Luoa lempiluottehia,
 350 Miten laita lasketahan,
 Perilaita liitetähän,
 Kokkia kohennetahan,
 Pantanehen parraspuita.
 Sai venosen valmihiksi
 355 Latineeksi puisen purren.

Väinämöisen ja Ilmarisen kilpakosinta

*Tuopa kokko rautakopra,
Jonk' on suu satoa syltä,
Kita kolmen kosken verta,
Kieli viittä kirvesvartta,
Kynnet viittä viikatetta,
Yksi siipi vettä viilti,
Toinen taivoa tasaili.*

SEITSEMÄS LAULANTO

Siitä vanha Väinämöinen
Laulo venosen vesille,
Purjehpuun venosehensa,
Laulo puuhun purjehia.
5 Puhu tuuli purjeheseen,
Ahava venosehensa;
Purjehti punaista merta,
Punasella purrellansa.
Annikk' oli saaren neiti,
10 Kave ilman kaunis impi,
Aina sotkulla asuva,
Vaattehia valkasia,
Laavun laiturin nenässä,
Sinisen meren selällä;
15 Sepä kuuli kuusoalta,
Kaheksaltain karehti.
Loipa silmänsä selälle,
Käänti päänsä päivän alle,
Keksi mustasen merellä,
20 Sinervöisen lainehilla.
Itse noin sanoiksi virkki:
"Kun sa ollet hanhikari,
Elikk' armas alliparvi,
Tahi muu lihava lintu,
25 Niin sä lentohon leviös,
Ylähäksi taivahalle.
Kun ollet kalanen kari,
Elikkä lohinen luoto,
Tahikka sinervä siika,
30 Niin sä uimahan ureu,
Vaipuos veen alatse.
Kun ollet kivinen kari,

Elikkä vesihakonen,
Vesi päällesi vetellös,
35 Aallot ajellos selälle.
Kun ollet isoni pursi,
Veion vestämä venonen,
Niin sä luokseni lähene,
Pakinoille painelete,
40 Vaston näitä valkamoita,
Perin muita valkamoita".
Tuopa vanha Väinämöinen
Paino luoksi pakinoille.
Annikk' oli saaren neiti,
45 Kave ilman kaunis impi,
Lausutteli matkamiestä,
Kysytteli tien käviä,
Itse noin sanoiksi saatti:
"Kunne läksit Väinämöinen,
50 Olkosit suvannon sulho?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Läksin lohen pyyäntähän,
Saantahan kumian kuujaan,
Tuosta Tuonelan joesta,
55 Manalan alantehelta".
Niin sanoopi saaren neiti,
Kave ilman kaunis impi:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan valehtelian;
60 Toisin ennen isoseni,
Toisin valtavanhempani,
Vene täynnä verkkoloita,
Lasuksia laiva kaikki.
Kunne läksit Väinämöinen,
65 Olkosit suvannon sulho?"
Sano vanha Väinämöinen:

"Läksin hanhien hakuhun,
 Kuolasuien korjelohon,
 Kirjasiipien kisah,
 70 Saksan salmilta syviltä".
 Aina Annikki sanoopi,
 Tinarinta riitelee:
 "Tuosta tunnen kielastajan,
 Ymmärrän valehtelian;
 75 Toisin ennen taatoseni,
 Toisin valtavanhempani,
 Läksi hanhien hakuun,
 Kuolasuien korjelohon,
 Kirjasiipien kisah;
 80 Suur' oli jousi jäntehissä,
 Koira suuri kahlehissa,
 Haukku harmaa venossa.
 Kunne läksit Väinämöinen,
 Olkosit suvannon sulho?
 85 Sano tarkkoja tosia,
 Valehia viimeisiä;
 Käännän purtesi kumohon,
 Venosi vesiajolle."
 Sano vanha Väinämöinen:
 90 "Jo vainen valehtelinki
 Joutavia juoruttelin;
 Läksin neittä Pohjolasta,
 Piikoa Pimentolasta,
 Kun on neiti Pohjolassa,
 95 Impi kylmässä kylässä,
 Kiitti puoli Pohjan maata,
 Lihan läpi luu näkyypi,
 Luun läpi yin näkyypi."
 Annikk' oli saaren neiti,
 100 Kave ilman kaunis impi,
 Aina poukkujen pesiä,
 Vaattehien valkasia,
 Laavun laiturin nenässä,
 Sinisen meren selällä;
 105 Käsini kääri vaattehia,
 Koprin helmahan kokosi,
 Pian juoksi, matka joutu,
 Paino seppojen pajahan.
 Siitä noin sanoiksi saatti:
 110 "Ohoh seppo veikkoseni,
 Takoja iänikunen!
 Kesän kengität hevoista,
 Talven talliorittasi,
 Kulkiaksesi kosihin,
 115 Pimeähän Pohjolahan;
 Jo nyt viepi viekkahammat,
 Etevämmät ennättääpi,
 Saoin markoin maksettusi,

Tuhansin lunastettusi,
 120 Vuosin kaksin kaupittusi,
 Kesin kolmin kosiottusi,
 Talvin taivuteltuasi."
 Se on seppo Ilmarinen,
 Takoja iänikunen,
 125 Syly on syttä hartioilla,
 Vaaksa muulla vartalolla,
 Kyynärä kyventä päässä,
 Kortteli kovaa nokea;
 Pihet sormista pirahdi,
 130 Vasara vaju käestä,
 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Taon sulle sukkulaisen,
 Tahi sormuksen sorian,
 Taon viiet yöllisvitjat,
 135 Kolmet korvasrenkaat;
 Lämmitä saloa sauna,
 Pian pirtti riuvuttele,
 Haapasilla halkosilla,
 Pienilä pirastehilla,
 140 Kanna vettä lähteheltä,
 Kultasesta kaivosesta,
 Herasesta hettiestä,
 Taita vasta varvikosta,
 Lempivasta liehauta,

Lai piimästä poroa,
 145 Ytelmästä saipuata,
 Josta peiponen pesekse,
 Pulmonen puhastelelse,
 Sykysyisistä sysistä,
 150 Taonnoista talvisista."
 Annikk' oli saaren neiti,
 Kave ilman kaunis impi,
 Lämmitti saloa saunan,
 Pian pirtin riuvutteli,
 155 Haapasilla halkosilla,
 Pikkusilla pilkehillä,

Kanto vettä lähteheltä,
Kultasesta kaivosesta,
Herasesta hettiestä,
160 Kultasella kiulusella,
Taitti vastan varvikosta,
Lempivastan liehautti,
Lati piimästä poroa,
Ytelmästä saippuata.
165 Siitä peiponen pesihin,
Pulmonen puhastelihiin,
Sykysyisistä sysistä,
Taonnoista talvisista:
Saipa kasvot kaunihiiksi,
170 Puhkesi punaverille,
Tuli tuntemattomaksi.
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iänikunen,
Itse noin sanoiksi virkki:
175 "Tuoppa kaatiot kaposet
Säärille sasuttomille;
Tuoppa paita palttinainen
Hiipiälle hiettömälle;
Tuoppa haljakka sininen

180 Päälle paian palttinaisen;
Saappa sarkakauhtanainen
Päälle haljakan sinisen;
Tuoppa ussakka utunen
Päälle sarkakauhtanaisen;
185 Saappa saapka sen näkönen,
Puhki pilvien puhuja,
Läpi metsän läässöttäjä,
Hivuksille hiettömille;
Pane varsa valjaisiin,
190 Puna puikkojen etehen,
Takasesta tanhuasta,
Tammisesta patsahasta."
Siitä seppo Ilmarinen
Otti kultia kypärän,

195 Hopeita huovan täyen,
Itse istuupi rekehen.
Ajaapi karitteleepi
Meren hietaharjuloita,
Simosalmien sivutse,
200 Leppäharjuin harteitse,
Hevosella hirvisellä,
Kalahauin karvasella.
Lyöpi virkkua vitsalla,
Helähytti helmispäällä,
205 Virkku juoksi, matka joutu,
Reki vieri, tie lyheni,
Jalas koivunen kalisi.
Jopa haukku hallikoira,
Saaren vartio valitti,
210 Hännin mustin häilytteli.
Sano Pohjolan isäntä:
"Käyppäs tyttö katsomahan,
Mitä halli haukkuneepi,
Linnan lukku luskuttaapi;
215 Ei halli valetta hauku;
Saaren vartio valita,
[Ei se honkihin horise.]"
Tyttö varti vastaeli:
"Empä tarkon ennättäisi,
220 Kivi on suuri jauhettava,
Kivi suuri, jauho hieno,
Jauhaja vähäväkinen.
Käyös itse katsomahan."
Sano Pohjolan isäntä:
225 "Käyppäs akka katsomahan;
Ei halli valetta hauku,
Linnan lukku luuhattele,
Saaren vartio valita,
Ei se honkihin horise."
230 Akka varti vastaeli:
"Empä tarkon ennättäisi,
Leipä on paksu leivottava,
Leipä paksu, jauho hieno,
Leipoja vähäväkinen.
235 Käyös itse katsomahan."
Sano Pohjolan isäntä:
"Ainapa akoilla kiire,
Aina työtä tyttärillä,
Vuotehellaki venyissä."
240 Meni itse katsomahan.
Yks' on seppo Ilmarinen,
Ajaapi karitteleepi
Meren hietaharjuloita,
Hevosella hirvisellä,
245 Kalahauin karvasella;
Tuopi kultia kypärän,

Hopehia huovan täyen.
 Toinen vanha Väinämöinen,
 Purjehtii punaista merta
 250 Punasella purjehella;
 Tuopi laivalla rahoja,
 Aluksella aartehtia.
 Sano Pohjolan emäntä:
 "Vanhassa vara parempi,
 255 Nuori työssä nopsahampi,
 Sille neito annetahan,
 Ken tuo laivalla rahoja,
 Aluksella aartehtia."
 Niin neito paremmin tiesi,
 260 Asiansa arvaeli,
 Sanoopi sanoilla noilla:
 "En kiitä meristä miestä,
 Enkä varsin vanhoakaa,
 Tuuli vie merillä mielen,
 265 Aivot särkeepi ahava,
 Vaiva vanhasta tuleepi.
 Ei oo neiti antaminen,
 Eikä tyttö työntäminen,
 Joka miehen mieltä myöten,
 270 Korjahan joka kosian.
 Sill' on neiti antaminen,
 Ken on sampusen takonut,
 Kirjokannen kirjoitellut."
 Siitä seppo Ilmarinen
 275 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Jok' on valmis valvattini,
 Valmis valvateltavani?"
 Sano Pohjolan emäntä:
 "Jo on valmis valvattisi,
 280 Valmis valvateltavasi,
 Kun sa kynnet kyisen pellon,
 Käärmeheisen käännyttelet.
 Senpä Hiisi ennen kynti,
 Lempo vasta vakuoli,
 285 Aina poikani polonen
 Kesken heitti kynnöksensä."
 Tuopa seppo Ilmarinen
 Tako rautaset talukset,
 Teräksiset säärystimet,
 290 Rautapaitoihin panihen,
 Teräsvöihin vyöttelihen.
 Sillä kynti kyisen pellon,
 Käärmeheisen käännätteli,
 Siitä noin sanoiksi virkki:
 295 "Jok' on valmis valvattini,
 Valmis valvateltavani?"
 Sano Pohjolan emäntä:
 "Jo on valmis valvattisi,

Valmis valvateltavasi,
 300 Kun suistat suen salosta,
 Paistat karhun kankahalta,
 Aina lehmäni levitti,
 Tappo tammat tanhuilta."
 Tuopa seppo Ilmarinen
 305 Teki suitset teräksiset,
 Päitset rauasta rakenti,
 Itse meni suistamahan.
 Suistipa suen salosta,
 Karhun päisti kankahalta,
 310 Pani suen suitset suuhun,
 Karhun rautahan rakenti,
 Siitä noin sanoiksi virkki:
 "Jok' on valmis valvattini,
 Valmis valvateltavani?"
 315 Sano Pohjolan emäntä:
 "Jo on valmis valvattisi,
 Valmis valvateltavasi,
 Kun saat Pohjolan joesta
 Hauin hirmuhampahisen,

320 Kalan suuren, miesten syöjän;
 Jo on syönyt sa'anki miestä,
 Tuhonut tuhan urosta."
 Jopa tuskiksi tuleepi,
 Pahon huoliksi panihen;
 325 Tuopa seppo Ilmarinen
 Takoopi kokon tulisen,
 Kopratt rauasta rakenti,
 Teräksestä temmottimet.
 Läksi hauin pyyäntähän,
 330 Hirmuhampahan hakuhun,
 Tuosta Pohjolan joesta.
 Tuli hauki hangotellen,
 Veen koira vengotellen;
 Sen on pursto kolme syltä,
 335 Selkä syltä seitsemättä,
 Kita viittä kirvesvartta,

Hampahat haravan varren.
 Tuopa kokko rautakopra,
 Jonk' on suu satoa syltä,
 340 Kita kolmen kosken verta,
 Kieli viittä kirvesvartta,
 Kynnet viittä viikatetta,
 Yksi siipi vettä viilti,
 Toinen taivoa tasaili.
 345 Iskeepi kaloa tuota,
 Koprin selkähän kavahti.
 Iski yhen kynsiänsä
 Hauin hirmun hartioille,
 Veen koiran koukkuluille,
 350 Iski toisen kynsiänsä
 Vuorelle teräspäälle,
 Rautaselle kalliolle.
 Kilpisty kivistä kynsi,
 Kalpistihin kalliosta;
 355 Niin hauki sukelleksee.
 Vaan on kokko liiteleksee,
 Liiteleksee, laateleksee,
 Saipa siitä kynsihinsä,
 Veen koiran koprihinsa.
 360 Katkasi ukolta kaaren;
 Pilvet liikku, taivot nauku,
 Vuori vaskinen vapisi.
 Ei vesi ve'ellen tullut
 Hauin suuren suomuksilta,
 365 Ilma ilmallen hajasnut
 Linnun suuren lentimiltä.
 Sillä seppo Ilmarinen
 Saipa Pohjolan joesta
 Hauin hirmuhampahisen,
 370 Kalan suuren, miesten syöjän.
 Otti veitsen huotrastansa,
 Päättä poikki pahkomahan.
 Viepi Pohjolan tupahan,
 Sanoopi sanoilla noilla,
 375 Lausu noilla lausehilla:
 "Tulkohon komia tuoli,
 Ikuhinen istuttava,
 Hyvän Pohjolan tuvassa.
 Onko valmis valvattini,
 380 Valmis valvateltavani?"
 Sano Pohjolan emäntä:
 "Jo nyt on valmis valvattisi,
 Valmis valvateltavasi.
 Kaiken syksyn sanoinki,
 385 Keskutin kesällä aina,
 Salvatessa pienen pirtin,
 Pieleet pienen ikkunaisen,
 Missä neittä piiletellä,

Päättä kassa kasvatella:
 390 Pah' on neitonen salata,
 Hivus pitkä piiletellä,
 Hyvä on hepo salata,
 Sorajouhi suojualla.
 Ja mistä tiesit teltamoinen,
 395 Kuulit kultani omena,
 Tämän neton nousevaksi,
 Impyen yleneväksi,
 Vasta kasvavan kanasen."
 Sano seppo Ilmarinen:
 400 "Siitä tiesin teltamoinen,
 Kuulin kultasi omena,
 Isopa hyvältä kuulu,
 Kuulu kullalta mereltä,
 Hopehilta lainehilta;
 405 Kuulu hyvältä emoki,
 Syötti vierahat välehen,
 Nosti leivät leppehesti.
 Siitä tiesin teltamoinen,
 Kuulin kultasi omena:
 410 Noki nousi nuorasesta,
 Savu paksusta pakeni,
 Neton kuulusta koista;
 Aivon ammo aikasuopa,
 Mäkähti kevätkaritsa
 415 Aika vihkon antajata,
 Palasen parantajata."

Pohjolan häät

*Niin tytär emon koissa,
Kun kuningas linnassansa,
Niin miniä mieholassa,
Kun on vanki Venäjällä.*

KAHEKSAS LAULANTO

Siitä häitä hankittihin,
Juominkia Pohjolassa,
Pitoja Pimentolassa.
Kasvo härkä kaunihisti,
5 Liho mulli liiotenki;
Hämeheissä häntä häily,
Pää on Pohjolan perillä,
Lapin maassa laukiassa,
Yks' on jalka Aunuksessa,
10 Toinen Turjan partahalla,
Kolmas Rutjan koskenpäällä,
Neljäs laajassa Lapissa.
Selkä pilviä pitääpi,
Söi se heinät hettehistä;
15 Päiväkauen pääsky lenti
Häpeheltä hännän päähän,
Kuukauen orava juoksi
Härän sarvien väliä.
Haettiinpa tappajata,
20 Kaivattiin kaatajata,
Vienosta Venäjän maasta,
Kauhiasta Karjalasta,
Suomen suurilta tiloilta,
Ruotsin maasta rohkiasta,
25 Tämän riikin riitamaasta.
Etsittiinpä Tuonelasta,
Manalasta maanki alta,
Etsittiinpä, eipä löytty,
Haettiinpa, ei havattu.
30 Pikku mies merestä nousi,
Uros aallosta yleni,
Kolmen sormen korkeuinen,

Pystyn peukalon pituinen:
Maljan alla maata mahtu,
35 Seulan alla seisomahan.
Parta on rinnoilla eessä,
Hivus kannoilla takana,
Päässä paasinen kypärä,
Jaloissa kiviset kengät,
40 Veitsi kultanen käessä.
Hetki kun näki eränsä,
Ruhto niskahan rutosti,
Väänti härän polvillehen,
Siitä käänti kylellehen,
45 Tuosta työnti selälleen.
Jo tapasi tappajansa,
Härkä kaunis kaatajansa.
Sai on siitä saalihiksi
Sata saavia lihoa,
50 Verta kymmenin venehin,
Kuuta kuusi tynnyriä,
Tuonne Pohjolan pitoihin,
Hyvän joukon juominkihin.
Siitä pantihin olutta,
55 Miesten julki juotavata.
Kuu kiviä kuumettihin,
Kesä vettä keitettiin,
Talvi pantihin olutta,
Salo puita poltettihin,
60 Salo puita, saari maita.
Savu saarella palaapi,
Tuli niemen tutkamassa,
Pienikö soan savuksi,
Suuri paimosen paloksi.
65 Osmotar oluen seppä,

Kapo kaljojen tekiä,
 Sai oluen panneheksi,
 Ei saanut hapanneheksi.
 Liikku sillan liitoksella,
 70 Laaho keskilattialla;
 Näki puikon lattialla,
 Otti puikon lattialta,
 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Mikä tuostaki tulisi,
 75 Kun olisi henki saatu?"
 Hiertelee, hykerteleepi,
 Hiero kaksin kämmeninsä,
 Hykerti käsin molemmin,
 Molempihin reisihiinsä;
 80 Hiero valkian oravan.
 Noin se neuvo poikoansa,
 Oravaistansa opetti:
 "Oravainen lintuseni,
 Orpolapseni omani!
 85 Juokse tuonne, kunne käskän,
 Kunne käskän ja kehotan,
 Mäki poikki, toinen pitkin,
 Kolmas on vähän vitahan;
 Nouse puuhun pienosehen,
 90 Taiten tarhalatvasehen,
 Jott' ei kokko kopraseisi,
 Eikä iskis ilman lintu.
 Katkaa käpyä kolme,
 Päitä lehvän leikkaele,
 95 Ne kanna kavon kätehen,
 Tuo olalle Osmottaren."
 Osasi orava juosta
 Mäen poikki, toisen pitkin,
 Kolmannen vähän vitahan,
 100 Pian juoksi, matka joutu,
 Väleä välit samosi;
 Nousi puuhun pienosehen,
 Taiten tarhalatvasehen,
 Jott' ei kokko kopraissunna,
 105 Iskenynnä ilman lintu.
 Katkasi käpyä kolme,
 Päitä lehvän leikkaeli,
 Ne kanto kavon kätehen,
 Vei olalle Osmottaren.
 110 Osmotar oluehensa,
 Kapo pisti kaljahansa;
 Ei ota olut hapata,
 Eikä kalja käyöksensä,
 Juostaksensa miesten juoma.
 115 Osmotar oluen seppä,
 Kapo kaljojen tekiä,
 Liikku sillan liitoksella,

Laaho keskilattialla;
 Näki lastun lattialla,
 120 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Mikä tuostaki tulisi,
 Kun olisi henki luotu?"
 Otti lastun lattialta,
 Hiertelee, hykerteleepi,
 125 Hiero kaksin kämmeninsä,
 Hykerti käsin molemmin,
 Molempihin reisihiinsä;
 Synty näätä kultarinta.
 Siitä neuvo nääteänsä,
 130 Orpolastansa opasti:
 "Näätäseni, lintuseni,
 Orpolapseni omani!
 Mene tuonne, kunne käskän,
 Kunne käskän ja kehotan,
 135 Joki poikki, toinen pitkin,
 Kolmas on vähä vitahan,
 Pohjon peltojen perille,
 Kontion kivikololle,
 Metsän karhun kartanolle,
 140 Jossa tammattappelevat,
 Orihit tasan panevat;
 Koprin kuonoa kokoa,
 Käsin vaahtea valuta,
 Se kanna kavon kätehen,

145 Tuo olalle Osmottaren."
 Juoksi näätä kultarinta
 Joen poikki, toisen pitkin,
 Kolmannen vähän vitahan.
 Pian juoksi, matka joutu,
 150 Väleä välit samosi,
 Pohjon peltojen perille,
 Kontion kivikololle,
 Metsän karhun kartanolle.
 Siellä tammattappelevat,
 155 Tasan ottavat orihit,

Vahti juoksi varsan suusta,
 Kuona otsasta orihin;
 Koprin kuonoa kokosi,
 Käsien vaahtea valutti,
 160 Sen kanto kavon kätehen,
 Vei olalle Osmottaren.
 Osmotar oluehensa,
 Kapo pisti kaljahansa,
 Jo otti olut hapata,
 165 Jopa nousi nuorten juoma,
 Yleni kavesten kalja.
 Kuohu korvien tasalle,
 Ärjy päälle äprähien,
 Sammiossa tammissessa,
 170 Tapin vaskisen takana.
 Niin sano olut punanen,
 Noitueli nuorten juoma:
 "Kun et laita laulajata,
 Katsone karehtiata,
 175 Potkin poikki vanteheni,
 Ulos pohjani porotan."
 Lapsi tuotiin laulajaksi,
 Kasvakas karehtiaksi.
 Niin sano olut punanen,

180 Noitueli nuorten juoma:
 "Ei oo lassa laulajata,
 Kalsussa karehtiata.
 Kun ei tuo laulajata,
 Katsota karehtiata,
 185 Poikki potkin vanteheni,
 Ulos pohjani porotan."
 Siitä Pohjolan emäntä
 Pani kutsut kulkemahan,
 Itse noin sanoiksi virkki:
 190 "Ohoh piika pikkarainen,
 Raataja rahanalanen!
 Kutsu rahvasta kokohon,
 Miesten joukko juominkihin;
 Kutsu köyhät, kutsu kurjat,

195 Kutsu rujot, kutsu rammat,
 Rammat ratsahin ajaos,
 Rujot rein reutuillo,
 Sokiat venehin soua.
 Elä kutsu Lemminkäistä,
 200 Lemminkäinen lieto poika,
 Se on kaikitse torasa."
 "Mistä tunnen Kaukomielen,
 Tahli lieto Lemminkäisen?"
 Sano Pohjolan emäntä:
 205 "Tuosta tunnet Kaukomielen,
 Tahli lieto Lemminkäisen;
 Kaukomielen silmä karsas,
 Leuka pitkä Lemminkäisen,
 Leuka pitkä, suu leviä,
 210 Nenä veitikan nykärä."
 Tuopa piika pikkarainen,
 Raataja rahanalanen,
 Kutsu rahvahan kokohon,
 Miesten joukon juominkihin;
 215 Kutsu kurjat, kutsu köyhät,
 Kutsu rujot, kutsu rammat,
 Rujot rein reutueli,
 Rammat ratsahin ajeli,
 Sokiat venehin souiti.
 220 Ei kutsunut Kaukomieltä,
 Tahli lieto Lemminkäistä.
 Väki tuleepi tukulla,
 Saoin kaksin käänteleks.
 Sanoi Pohjolan emäntä:
 225 "Luulin tuulen tuulleheksi,
 Pinon pystyn viereväksi,
 Someren karehtivaksi.
 Eipä tuuli tuullutkana,
 Pino pysty vierinynnä,
 230 Someret karehtinunna;
 Vävyne väki tuleepi,
 Saoin kaksin käänteleks."
 Kylän pojat kyyhkyläiset!
 Ottootes vävyn oronen
 235 Sulkkusista suitsuloista,
 Vaskisista valjahista,
 Vesisista vempelistä,
 Piehtareille pehmeille,
 Tasasella tanhualla,
 240 Kultasella kuomikolla,
 Jott' ei karva katkiais,
 Puolikaan ei pois tulisi.
 Kylän miehet kyyhkyläiset!
 Juottootes vävyn oronen,
 245 Kultasesta kaivosesta,
 Herasesta hettehestä,

Tulovasta, täytyvästä,
 Lähtehestä läikkyvästä.
 Viekkäate vävyn oronen
 250 Tanhuoon takimmaisehen,
 Ylimmäisen soimen päähän.
 Sitootes vävyn oronen
 Tammisehen patsasehen,
 Rautasehen renkasehen.
 255 Apattootes vävyn oronen
 Pessyyn otrin, lestyin kauroin,
 Survotuin suvirukehin.
 Vävy itse istuttoote
 Selin seineä sinistä,
 260 Kohin kullaista rahia.
 Kylän naiset kyyhkyläiset!
 Tuokoo tulta tuohisella,
 Tempoote tervaksilla;
 Tuli on tuohinen rämäkkä,
 265 Savu musta tervaksinen.
 Tuokoo tulta kynttilällä,
 Vahasella valkiata,
 Näkisin vävyni silmät,
 Sinisetkö vai punaset,
 270 Vai on vaatevalkeuiset.
 Ei siniset, ei punaset,
 Eikä vaatevalkeuiset,
 Meren vaahti valkeuiset,
 Meren ruovon ruskeuiset,
 275 Meren kaislan kauneuiset.
 Sopipa siikanen sivulle,
 Kanamarja kainaloihin.
 Ohoh piika pikkarainen,
 Raataja rahanalanen!
 280 Tuo olutta tuoppisella,
 Kanna kaksikorvasella,
 Noille kutsuvierahille,
 Kutsuloille kunnioiksi.
 Anna tuopin totta tehdä,
 285 Viisivantehen vikoa,
 Juosta olven orren päästä,
 Siman haarojen sisästä,
 Noille kutsuvierahille,
 Kutsuloille kunnioiksi."
 290 Jo on viikon juomat pantu,
 Oluiksi ohrat saatu,
 Noille kutsuvierahille,
 Kutsuloille kunnioiksi."
 Siitä Pohjolan emäntä
 295 Syötti suin sulassa voissa,
 Koprin kuorekukkoloissa,
 Noita kutsuvierahia,
 Kutsuloille kunnioiksi.

Syötti lohta luotaselta,
 300 Luotaselta, luutoselta,
 Sivulta sian lihoa.
 Siitä noin vävyille virkki:
 "Mitä issut Ilman poika,
 Veljes vanhin valvastelet?
 305 Istutko ison hyvyyttä,
 Tahi emon armautta,
 Kantajasi kauneutta.
 Et istu ison hyvyyttä,
 Et emosi armautta,
 310 Kantajasi kauneutta;
 Istut impyjen hyvyyttä,
 Valvattisi valkeutta,
 Kanamarjan kauneutta.
 Sulho viljon veljyeni!
 315 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Ei oo valmis valvattisi,
 Valmis valvateltavasi,
 Suorinut ikisopusi;
 Puol' on päättä palmikoittu,
 320 Puoli palmikoitsematta.
 Sulho viljon veljyeni!
 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Vast' on helmat hiemoteltu,
 Puoli hiemoteltavana.

325 Sulho viljon veljyeni!
 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Vast' on jalka kengitetty,
 Toinen kengitettävänä.
 Sulho viljon veljyeni!
 330 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Vast' on käsi kinnastettu,
 Toinen kinnastettavana.
 Sulho viljon veljyeni!
 Jo on valmis valvattisi,
 335 Valmis valvateltavasi,
 Suorinut ikisopusi.
 Sulho viljon veljyeni!

Ellos sä meiän kanoa
 Vieö vehmahuhmareelle;
 340 Tahi tampputaikinalle.
 Vieös sä meiän kanoa
 Paksun leivän paltehillle,
 Vehnäleivän leipojaksi,
 Taikinan taputtajaksi,
 345 Vilja viploin viiliäksi.
 Sulho viljon veljyeni!
 Ellos sä meiän kanoa
 Nahkaruoskin naukuttoo,
 Viisin vitsoin vinguttoo.
 350 Neuvoos meiän kanoa,
 Opastoos orpolasta,
 Neuo neittä vuotehella,
 Opeta oven takana,
 Vuosikausi kummassaki;
 355 Yksi vuosi suusanalla,
 Toinen silmän iskemällä,
 Kolmansi jalan polulla.
 Kun ei sitte siitä huoli,
 Ota ruoska ruovostosta,
 360 Saraheinä kankahalta,
 Vitsa villanen valitse;
 Saran syrjällä syseä,
 Vesiheinällä vetele,
 Korahuta korttehella.

365 Jos ei tuostakaan totelle,
 Ota vitsa viiakosta,
 Koivu korpinoitelmasta,
 Tuoppa turkin helman alla,
 Jolla hauot hartioita,
 370 Pehmität perälihoja.
 Ellos silmiä sivellä,
 Elä korvia koseta;
 Tuostapa kyty kysyisi,
 Tuosta appi arveleisi:
 375 Onko tuo suen repimä,
 Metsän karhun kaivelema?"

"Mene nyt myöten myöty neiti,
 Kanssa kaupattu kananen,
 Kun olit rakas rahalle,
 380 Kämpäs kättä antamahan,
 Kievas kihlan otantahan.
 Etpä äiän nuori neiti
 Kahen puolisi katellut,
 Yli pääsi ymmärrellyt,
 385 Kun lait kautun kaupan;
 Ikä kaikki itkeminen,
 Vuosi voikerehtaminen.
 Niin tytär emon koissa,
 Kun kuningas linnassansa,
 390 Niin miniä mieholassa,
 Kun on vanki Venäjällä.
 Ja mik' on suita mielen otti,
 Kuka haikian hajotti,
 Mokomalta mielevältä,
 395 Kylän kaiken kaunihilta,
 Kun läksit ison koista,
 Entisen emosi luota,
 Kantajasi kartanolta.
 Luulit yöksi lähteväsi,
 400 Päiväksi käkeäväsi;
 Etpä yöksi lähtenytkä,
 Etkä päiväksi käennyt;
 Jopa jouvut viikommaksi,
 Polvemmaksi pois erisit,
 405 Iäksi ison koista,
 Elinajaksi emosi.
 Askelt' on piha pitempi,
 Kynnys hirttä korkiampi,
 Silta lautoa leveempi,
 410 Kerran toisen kertoessa."
 Neito parka huokaeli,
 Huokaeli, henkäeli,
 Vesi silmihin vetihen,
 Suru syämelle panihen,
 415 Itse virkki, noin saneli:
 "Noinpa tiesin, noinpä luulin,
 Arvelin ikäni kaiken,
 Noinpa polonen pakisin:
 Et sä neito ollekkana
 420 Oman vanhemman varoissa,
 Kantajasi kainaloissa;
 Äskenä olisit neito,
 Luot' emosi lähtiessä,
 Miehelähän mennessäsi,
 425 Jalka toinen kynnyksellä,
 Toinen korjassa kosian;
 Oisit päätäsi pitempi,
 Korvallista korkiampi.

Jo nyt on lähtöni lähemmä,
 430 Toivoni toeksi saanut,
 Jalka toinen kynnyksellä,
 Toinen korjassa kosian.
 Emp' ilolla lähtenekkän,
 Enkä riemulla erinne,
 435 Tästä kullasta koista,
 Iän nuoren istumasta.
 Lähen hoikka huolissani,
 Ikävissäni erian,
 Sykysyisen yön sylihin,
 440 Keväisen kierän päälle,
 Jott' ei jälki jäällä tunnu,
 Jalan isku iljankolla,
 Hangella hamosen toimi;
 Eikä äiti ääntä kuule,
 445 Eikä iso itkuani.
 Ja mitä liekkään mieli naisten,
 Mieli muien morsianten?
 Niin on mieli miekkosien,
 Kun keväinen päivän nousu.
 450 Minun on mieleni polosen,
 Kun on myötävän hevosen,
 Tahi tamman kaupittavan,
 Tahi ostetun orihin.
 Niin on mieleni polosen,
 455 Kun syksynen yö pimiä,
 Talvinen on päivä musta."
 Niin sano emo tytölle,
 Lausu vanha lapsellensa:
 "Elä o'o neiti milläkänä,
 460 Emon tuoma tuollakana;
 Sait miehen mitä paraimman,
 Uroita uhkeimman.
 Seppo syöpi selvän leivän,
 Selvemman sepon emäntä.
 465 Sait miehen metsän käviän,
 Uron korven kolkuttajan,
 Ei sen koirat koissa maata,
 Pennut pehkussa levätä.
 Kolmatsi tänä keväänä
 470 Nossut nuotiotulelta,
 Havannut havusialta;
 Kolmatsi tänä keväänä
 Havu pään on harjaillut,
 Varpa vartalon sukaillut.
 475 El' oo neiti milläkänä,
 Emon tuoma tuollakana;
 Ompa meiän sulhollamme
 Sata sarven kantajata,
 Tuhhat tuojata utaren.
 480 Ompa meiän sulhollamme

Purnonen joka purolla,
 Aumanen joka aholla,
 Lepikköiset leipämaana,
 Vesakkoiset vehnämaina,
 485 Kaikki rauniot rahana,
 Kivet pienet penninkinä,
 Telat on täynnä tynnyriä,
 Tynnyrit olutta täynnä.
 Ja elä oo neiti milläkänä
 490 Emon tuoma tuollakana;
 Ompa meiän sulhollamme
 Pyyhyöt pyräjämässä,
 Vempeleellä vieremässä,
 Kuusi kullaista käkeä,
 495 Lekkumassa länkilöillä,
 Rahkehella laulamassa.
 Vielä neuon neitoani,
 Orpolastani opastan:
 Morsian sisarueni,

500 Kapolehti kantamani:
 Kuulestamma kun sanelen,
 Vaimo vanha lausuelen.
 Tulet toiseen talohon,
 Pereheseen vierahaseen,
 505 Toiseen emän alahan;
 Toisin toisessa talossa,
 Toisessa emän alassa,
 Muiten muissa vierahissa,
 Ei niinkun emon koissa,
 510 Oman vanhemman varassa.
 Jos talo epätapanen,
 Talo tapoja kysyyppi;
 Jos mies epäpätönen,
 Mies on mieltä koittelempi.
 515 Kuule neiti kun sanelen,
 Vaimo vanha lausuelen.
 Jos ukko susi supussa,
 Akka karhu karsinassa,

520 Sama armo antaminen,
Alemma kumartaminen,
Kun ennen emon koissa,
Vanhemmallas omalle;
Kyttyä kyinä kynnyksellä,
Nato nakloina ovella,
525 Sama arvo antaminen,
Alemma kumartaminen,
Kun ennen emon koissa,
Veljellesi vanhemmalle,
Sisarellesi omalle.
530 Kuule neiti kun sanelen,
Vaimo vanha lausuelen;
Nisät nuoret notkuttele,
Kaula pesty kaarruttele,
Niinkun tuores tuomen latva,
535 Vasta kasvava kataja.
Kuule vielä kun sanelen,
Vaimo vanha lausuelen;
Elä suihka sutsunatta,
Eläkä räämä rätsinättä,

540 Elä kengättä kehäjä.
Pese penkit illon, aamun,
Pöyät keskipäivälläki,
Lattia joka pyhäksi.
Pia lusikat luvussa,
545 Astiasti arvelussa,
Jott' ei kasit kanneltaisi,
Linnut liiat peiteltäisi;
Pyhät on pihlajat pihalla,
Pyhät oksat pihlajassa,
550 Marjaiset sitäin pyhemmät."
Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,
Suru syämelle panihen,
Vesi silmihin vetihen,
555 Itse virkki, noin saneli:
"Lähen nyt tästä kun lähenki,

Tästä kullasta koista,
Ison saamasta salista,
Äitin tanssitanterelta.
560 Kiitämpä iso sinua
Entisestäni elosta,
Muinosista murkkinoista,
Parahimmista paloista.
Kiitämpä emo sinua
565 Nuorra tuuvittamistasi,
Aina pään pesemistäsi,
Enemmin imettämistä,
Makeista maioistasi.
Kiitämpä koko perehen,
570 Kaikki kasvinkumppalini.
Jää nyt pirtti terveheksi,
Pirtti lautakattoinesi;
Hyvä on toiste tullakseni,
Kaunis kaaputellakseni.
575 Jää nyt sintsi terveheksi,
Sintsi lautasiltoinesi.
Jääppä piha terveheksi,
Piha pihlajaisinesi.
Kaikki jätän terveheksi,
580 Maat ja metsät marjoinensa,
Järvet saoin saarinensa."
Siitä seppo Ilmarinen
Otti neion rekehensä,
Kopsahutti korjahansa,
585 Itse noin sanoiksi virkki:
"Jää nyt Pohjola hyvästi,
Kylä kylmä terveheksi,
Kaikki mäntyset mäjellä,
Katajatki kankahilla,
590 Kaikki maassa marjan varret,
Kuusen juuret, tervaskannot,
Pajun vesat veen sisässä."
Ajoa karittelepi
Simosalmien sivutse,
595 Hietaharjun harteitse;
Käsi ohjassa orosen,
Toinen neitosen nisissä,
Jalka toinen jalaksella,
Toinen neion reitosilla.
600 Neiti parka huokasekse,
Huokasekse, henkäseksi:
"Vilu on olla viltin alla,
Kolkko korjassa eleä;
Parempi jänön jälillä,
605 Kontion kivikolossa,
Kun tämän kosten reessä."
Sano seppo Ilmarinen:
"Elä huoli neito parka,

Kun saat kostan kotihin,
 610 Syöt sä liemettä lihoa,
 Juot olutta kauhasetta."
 Ei virkku vitsatta juokse,
 Helmin lyömättä hevonen;
 615 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä,
 Nahkasiimalla sivautti.
 Virkku juoksi, matka joutu,
 Reki vieri, tie lyheni,
 Jalas koivunen kalisi.
 620 Pääty Ilmolan pihalle.
 Siell' on äiti Ilmarisen,
 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Kylä vuotti uutta kuuta,
 Miero nuorta morsianta,
 625 Telat tervaista venettä,
 Minä vuotin poikoani,
 Poikoani, miniöäni.
 Sulhoseni, poikoseni!
 Kävitkö tiesi tervehenä,
 630 Matkasi imantehena,
 Itketitkö linnan immet,
 Nauratitko linnan naisen,
 Levititkö neien lemmen,
 Sorritko sotiveräjän?
 635 Jo tuon nään kyselemättä,
 Arvelen sanelematta.
 Ken tämän toen valehti,
 Sulhon tyhjin tulleheksi,
 Ratsun jouten juosseheksi?
 640 Eipä sulho tyhjin tullut,
 Eikä ratsu jouten juossut;
 On mitä oron veteä,
 Liinaharjan liikutella.
 Nouse nyt korjasta koria,
 645 Hyvä lahja laitiosta.
 Nouse ilman nostamatta,
 Ylene ylenemättä;
 Jos on nuori nostajasi,
 Ylpiä ylentäjäsi.
 650 Pole jalka jalaksilla,
 Toinen poikkipuolisella;
 Astu hanhen askelilla,
 Taputa tavin jaloilla,
 Noilla pestyillä pihoilla,
 655 Kartanoilla kaunihilla,
 Apin saamilla pihoilla,
 Anopin asettamilla,
 Kyyn kyllä polkemilla,
 Naon aina astumilla.
 660 Astu sintsiä sileetä,

Sorsanluista sotkuttele;
 Jo täällä tänä kesänä,
 Tänä suurena suvena,
 Kynnys kyllä kääntelihiin,
 665 Ovet aina aukesivat,
 Sormuskättä sulkemahan,
 Hienohelman hersajohon.
 Jo täällä tänä kesänä,
 Tänä suurena suvena,

670 Silta soitti sorsanluinen,
 Laki kultanen kulisi,
 Saavaksi tukun tupahan,
 Tulevaksi tukkulaisen,
 Aimollisen astuvaksi.
 675 Terve nyt piha täysinesi,
 Piha vierahaisinesi,
 Ulkonen urohinesi!
 Terve sintsi täysinesi,
 Sintsi vierahaisinesi!
 680 Terve tupa täysinesi,
 Tupa vierahaisinesi,
 Lautakatto kansoinesi!
 Terve kuu, terve kuningas,
 Terve kaikki naimakansa!
 685 Eipä täss' oo ennen ollut,
 Eikä varsin vasta liene,
 Tämän joukon juoleutta,
 Naimakansan kauneutta.
 Sulhoseni, poikoseni!
 690 Osotteles ostettusi,
 Saoin markoin maksettusi,
 Tuhansin lunastettusi.
 Toitko sen, jonkas käkesit?
 Käkesit käkösen tuoa,
 695 Maalta valkian valita,
 Kuletella kukkulaisen.
 Jo tuon nään kyselemättä,
 Arvelen sanelematta,
 Toit käkösen tullessasi,

- 700 Maalta valkian valitsit,
Kulettelit kukkulaisen.
Hyvä mutso, kaunis mutso,
Mutso valkian verevä!
Hyvinpä koissa kuuluit,
705 Tyttönä ison tykönä,
Neitona emosi luona;
Hyvin kuulu kuunikänä,
Miniänä miehelässä,
Naisena anopin luona.

Lemminkäisen toinen käynti Pohjolassa

*Tuli lyönti Lemminkäisen.
Vei kun naatin naurihista,
Evän kaikesta kalasta,
Silpo kun sianlihoa,
Pään poikki pojan pätösen..*

YHEKSÄS LAULANTO

Tuopa lieto Lemminkäinen,
Tahi kaunis Kaukomieli,
Ahtisaarella asuupi,
Kaukoniemen kainalossa;
5 Hän oli pellon kyntämässä,
Vainion vakoamassa,
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen.
Kovin oli korvalta koria
10 Tahi tarkka kuulannalta,
Kuuli kutsut kulkevaksi,
Ratsut joukon juoksevaksi,
Tuonne Pohjolan pitohin,
Hyvän joukon juominkihin.
15 Heti heitti kynnöksensä,
Vaon keskivainiolle;
Nousi maasta ratsahille,
Kohta lähteepi kotia,
Luoksi ainosen emonsa,
20 Tykö valtavanhempansa.
Sano tuonne saatuonsa,
Sano emolle esinnä:
"Oi emoni vaimo vanha!
Tuo tänne sotisopani,
25 Varsin vainovaatteheni."
Emo ennätti kysyä:
"Kunne lähet poikuoni?
Metsällenkö vai merelle,
Vai on hirven hiihantohon,
30 Vaiko suurenen sotahan,
Tasapäähän tappelohon?"
Sano lieto Lemminkäinen:
"Oi emoni kantajani!

En metsälle, en merelle,
35 Enkä hirven hiihantohon,
Enkä suurehen sotahan,
Tasapäähän tappelohon;
Lähen Pohjolan pitohin,
Salajoukon juominkihin.
40 Tuo mulle sotisopani,
Vanhat vainovaatteheni,
Häissä häilyteltäväni,
Pioissa pieltäväni."
Emo kielti poikoansa,
45 Nainen miestänsä epäsi,
Epäsi kavetta kaksi,
Kielti kolme Luonnotarta,
Lähtemästä Lemminkäistä,
Hyvän Pohjolan pitohin,
50 Salajoukon juominkihin,
Kutsumatta kutsuihin.
Niin sanoopi Lemminkäinen:
"Koiria kutsuen meneepi,
Hyvä vieras kutsumatta;
55 Tuoss' on kutsut kuunikuset
Vyöllä kalpion käressä,
Terässä tulisen miekan.
Tuo tänne sotisopani,
Vanhat vainovaatteheni".
60 Ainapa emo epäsi,
Varotteli vaimo vanha:
"Ellos lähe poikuoni,
Monet on kummat matkallasi,
Isot tielläsi imehet,
65 Monet matkojen perillä,
Paikalla pahimmat kummat".
Niin sanoopi Lemminkäinen:

"Oi emoni kantajani!
Sano surma ensimmäinen".
70 Sano äiti Lemminkäisen:
"Se on surma ensimmäinen:
Menet matkoa vähäsen,
Pääset tietä päiväyksen,
Tuleepi tulinen koski,
75 Koskess' on tulinen luoto,
Luovoss' on tulinen koivu,
Koivussa tulinen kokko,
Kokolla tuliset kynnet:
Sillä suu tulin palaapi,
80 Kita kiiran lämpiääpi,
Höyhenet tulin valuupi;
Yöt se hammasta hivoopi,
Päivät kynttä kitkuttaapi,
Kaukomielen kaulan päälle,
85 Pään varalle Lemminkäisen".
Sano lieto Lemminkäinen:
"Kyllä mä siihen mutkan muistan,
Mutkan muistan, keinon keksin,
Laulan leppäsen urohon
90 Veneheseen leppäsehen,
Sivutseni siirtymähän,
Vieretsi vaeltamahan;
Itse sorsana sukellan,
Tahi allina alennan,
95 Koprasta kokon tulisen.
Sano surma toinen surma".
Sano äiti Lemminkäisen:
"Se on surma toinen surma:
Menet matkoa vähäsen,
100 Pääset tietä päiväyksen,
Tuleepi tulinen saari,
Saaress' on tulinen sauna,
Saunassa tulinen hauta,
Täynnä kuumia kiviä,
105 Palavoja paateroja".
Sano lieto Lemminkäinen:
"Ei ole siinä miehen surma,
Eikä kuolema urohon.
Teen minä lepästä miehen,
110 Toisen hongasta hotasen,
Kylpiäksi kuuman saunan,
Kuuman saunan rautalauan,
Vastan rautasen keralla;
Itse lienen löylyn lyöjä,
115 Alla lautajen asunen.
Sano surma kolmas surma".
Sano äiti Lemminkäisen:
"Se on surma kolmas surma.
Menet vieläki vähäsen,

120 Pääset siitä päiväyksen,
Tulet Pohjolan pihalle;
Aita on rautanen rakettu,
Tarha tehty taivosehen.
Matoloill' on vitsastettu,
125 Käärmeillä käännelletty,
Sisiliskoilla siottu;
Hännät heitty häilymähän,
Pääkehät kähäjämähän,
Päät ulos, sisähän hännät.
130 Yksi on matonen maassa.
Poikkipuolin tien ylitse,
Portin Pohjolan eessä;
Pitempi on pirtin hirttä,
Paksumpi patsasta pirtin,
135 Ylös kielin kietsauva
Pään varalle Lemminkäisen".
Sano lieto Lemminkäinen:
"Äsken kynnin kyisen pellon,
Vakoelin maan matosen,

140 Käärmeisen käännyttelin,
Aivan paljahan kätösin;
Ei ole siinä miehen surma,
Eikä kuolema urohon.
Kyyt kytken, maot valjastan,
145 Kytken kytä kymmenkunta,
Valjastan saan matoja".
Sano äiti Lemminkäisen:
"Viel on surma neljäs surma.
Karhu on rautakahlehissa,
150 Susi suitsirenkahissa,
Suulla Pohjolan veräjän,
Ahin aian kääntimellä.
Jo on syönyt saanki miestä,
Tuhonut tuhan urosta,
155 Saattaapi sinunki syöä,
Suuren surmata sukuni".
Sano lieto Lemminkäinen:

"Uuni uunna syötäköhön,
Rieskana revittäköhön,
160 Vaan ei mies pahempikahan,
Uros untelompikahan.
Minua on vyötty miesten vyöllä,
Pantu miesten palkimilla,
Solmittu uron solilla,
165 Jott' en varsin joutanekkaan
Suuhun Pohjolan sutosen,
Karhun kiljuvan kitahan.
Oi emoni vaimo vanha!
Tuo tänne sotisopani,
170 Vanhat vainovaatteheni;
Lähen Pohjolan pitohin,
Salajoukon juominkihin".
Tuopa emo Lemminkäisen
Aina kielteä käkeepi:
175 "Ellos poikani polonen
Lähe Pohjolan pitohin,
Hyvän joukon juominkihin.
Tulet Pohjolan tupahan,
Siellä sinä lauletahan

180 Omahasi miekkahasi,
Tekemähäsi teräsi.
Jo on laulettu hyvätki,
Jalommatki jaksettuna,
Kun sinä varaton varpu,
185 Emon tyhjän tuuvittama,
Tahi virrasta vipuma.
Koskesta kokoelema.
Sata on seivästä mäellä,
Kylän pihalla pimiän,
190 Joka seiväs päätä täynnä,
Yksi seiväs päätä vailla,
Pään varalla Lemminkäisen".
Tuopa lieto Lemminkäinen
Aina aikoa käkeepi,
195 Käsi käski, toinen kielti,

Sormet suoniset pakotti.
Sai siitä sotisopansa,
Vanhat vainovaattehensa,
Läksi Pohjolan pitohin,
200 Salajoukon juominkihin.
Emo neuvo poikoansa,
Varsin lastansa varotti,
Ovensuussa orren alla,
Kintahan kirvottimilla,
205 Hatun harvon heittimillä,
Itse noin sanoiksi virkki:
"Poikuoni nuorempani!
Jos sa joutut juominkihin,
Pohjan poikajen sekahan,
210 Juo sa puoli pikaria,
Anna toisen toinen puoli,
Pahemman pahempi puoli,
Niin sinusta mies tuleepi,
Miesten seurojen sekahan,
215 Miehisehen joukkiohon,
Urohoisehen väkehen".
Siitä lieto Lemminkäinen
Toki läksi, ei totellut.
Meni matkoja vähäsen,
220 Astu päivän ensimmäisen.
Tuleepi tulinen koski,
Koskess' on tulinen luoto,
Luovossa tulinen koivu,
Koivussa tulinen kokko,
225 Kokolla tuliset kynnet;
Sillä suu tulin palaapi,
Kita kiiran lämpiääpi,
Höyhenet tulin valuupi;
Yöt on hammasta hivoopi,
230 Päivät kynttä kitkuttaapi,
Pään varalle Lemminkäisen,
Kaukomielen kaulan päälle.
Mitä huoli Lemminkäinen;
Tempo teiriä lehosta,
235 Koppelolta koivukosta,
Syöksi ne kokolle suuhun,
Työnti kiirahan kitahan.
Sillä sen vaaran vaelti,
Sillä pääsi päiväyksen.
240 Meni matkoa vähäsen,
Kulki tietä pikkuruisen;
Tuleepi tulinen saari,
Saarella tulinen sauna,
Saunassa tulinen hauta,
245 Täynnä kuumia kiviä,
Palavoja paateroja.
Niin sanoopi Lemminkäinen:

"Oi ukko ylijumala,
Tahi taata taivahinen!
250 Nossas pilvi luotehelta,
Toinen lännestä lähetä,
Kolmas kohota koilta;
Syrjin yhtehen syseä,
Lomatusten loukahuta,
255 Sa´appa lunta sauan varsi,
Kiehittele keihäsvarsi,
Noille kuumille kiville,
Palavoille paateroille".
Sillä sen rovin vaelti,
260 Sillä pääsi päivän toisen.
Astu tietä pikkuruisen,
Meni matkoa vähäsen;
Jo näkyvät Pohjan portit,
Rautaukset ärvöttävät,
265 Paistavat pahat saranat.
Aita on rautanen rakettu,
Tarha tehty taivosehen;
Matoloill' on vitsastettu,
Käärmehillä käännelletty,
270 Sisiliskoilla siottu;
Hännät heitty häilymähän,
Pääkehät kähäjämähän,
Päät ulos, sisähän häntä.
Yksi on matonen maassa,
275 Poikki puolin tien ylitse,
Portin Pohjolan eessä;
Pitempi pisintä hirttä,
Paksumpi patasta pirtin,
Ylös kielin kietsaupi
280 Pään varalle Lemminkäisen.
Niin sanoopi Lemminkäinen:
"Mato musta maan alanen,
Toukka tuonen karvallinen,
Kulkia kulon alanen,
285 Lehen lemmen juurehinen,
Puun juuren pujottelia,
Lahokannon kaivella,
Alta turpehen tulia,
Läpi mättähien meniä!
290 Kuka sun kulosta nosti,
Herätteli heinikosta?
Isäsikö, vai emosi,
Vaiko vanhin veljiäsi,
Vai nuorin sisariasi?
295 Mato musta maan alanen,
Toukka tuonen karvallinen!
Sykerräte sykkyrähän,
Käperrätte käppyrähän,
Veäte villaleppehenä,

300 Pavun palkona kuleksi.
Turpehessa sun tupasi,
Alla kannon kartanosi,
Mättähässä muu majasi;
Tunge pääsi turpeheseen,
305 Mätä pääsi mättähäseen.
Jospa tuolta pääsi nostat,
Ukko pääsi särkiääpi
Pilvillä pisaroilla,
Rakehilla rautasilla."
310 Sillä sen surman vaelti,
Pääsi päivän kolmannenki,
Tuli Pohjolan pihalle.
Karhu on rautakahlehissa,
Susi suitsirenkahissa,
315 Pohjolan veräjän suulla,
Ahin aian kääntimessä.
Jo on syönyt saanki miestä,
Tuhonnut tuhan urosta,
Tahto syöä Lemminkäisen.
320 Mitä huoli Lemminkäinen,
Lato lauman lampahia,
Kehän kierävillasia,
Eeliänsä juoksemahan.
Sillä suitsi suun sutosen,

325 Karhun leukaluut lepytti;
Laski eillen matkamiehen,
Lemminkäisen liiatenki.
Siitä lieto Lemminkäinen
Meni Pohjolan tupahan,
330 Itse noin sanoiksi virkki:

"Koria on kutsuttu vieras,
Koriampi kutsumaton."
Sano Pohjolan emäntä:
"Ohoh poika Lemminkäisen!
335 Mi sinusta vierahasta;
Oisit yötä ennen tullut,
Elikkä jälestä päivän;
Ohrin' on oluet vielä,
Makujuomat maltahina,
340 Rukehina ruoat kaikki,
Keittolihat kesimättä."
Sano lieto Lemminkäinen:
"Jop' on täällä syömät syöty,
Syömät syöty, juotu juomat,
345 Oluet osin jaeltu,
Kaljat kannuin mittaeltu,
Pikarit pinohin pantu,
Tuopit tukkuhin rovittu.
Mintäpä tämä minulle

350 Omistani ohristani,
Kylvämistäni jyvistä?
Muut ne kanto kauhasilla,
Muut ne tiiskinä tiputti,
Minä määrillä makasin,
355 Minä kannon kaksin määrin,
Omiani ohriani,
Kylvämiäni jyviä."
Sano Pohjolan emäntä:
"Ohoh piika pikkarainen,
360 Orjani alinomanen:
Pane keittoa patahan,
Tuo olutta vierahalle."
Tyttö pieni, tyhjä lapsi,
Aina astiain pesiä,
365 Hulikkain huuhtoelia,
Pani keittoa patahan,
Luut lihoista, päät kaloista,
Naatit vanhat naurehista,

Kuoret leivistä kovista.
370 Toi olutta tuoppisella,
Kanto kaksikorvasella,
Vesi alla, vaahti päällä,
Kyyt on keskellä asuvat,
Maot laialla mateli.
375 Siitä lieto Lemminkäinen
Otti veitsen ollastansa,
Tupestansa tuiman rauan;
Veti vettä veitsellänsä,
Ristin veteli olutta,
380 Maon halki, toisen poikki,
Kolmannen vähän vitahan.
Itse noin sanoiksi virkki:
"Ruoka suuhun syötänehe,
Ruhka maahan luotanehe,
385 Vasemmalla peukalolla,
Sormella nimittömällä.
Emma liene lempivieras,
Kun ei tehä teoksia,
Tuo oinasta tupahan,
390 Tahi härkeä tapeta,
Panna uuesta olutta.
Kuule poika Pohjolaisen,
Itse Pohjolan isäntä!
Anna ostoa olutta,
395 Kaljoa rahanalaista,
Parempata juotavata."
Tuopa Pohjolan isäntä
Laulo lammin lattialle
Lemminkäistä upottamahan.
400 Lemminkäinen lieto poika
Laulo härän lattialle
Juomahan vetisen lammin.
Siitä Pohjolan isäntä
Laulo karhun lattialle
405 Syömähän härän lihavan.
Lemminkäisen lieto poika
Laulo valkian jäniksen
Karhun kiljuvan kitahan.
Siitä Pohjolan isäntä
410 Laulo koiran koukkuleuan
Jänistä tapoamahan.
Lemminkäinen lieto poika
Laulo orrelle oravan
Orren päitä juoksemahan,
415 Koiran tuota haukkumahan.
Niin sanoopi Pohjan poika,
Itse Pohjolan isäntä:
"Ei tässä piot paranne,
Kun ei vierahat vähenne;
420 Talo työlle, vieras tielle,

Häien juotua hyvien."
Otti miekkansa omansa.
Tempasi tuliteräsen,
Siitä noin sanoiksi virkki:
425 "Kuule poika Lemminkäisen!
Mitelkäämme miekkojamme,
Katelkaamme kalpojamme."
Sano lieto Lemminkäinen:
"Mitä minun on miekastani,
430 Kun on luissa lohkeillut,
Pääkasuissa katkeillut."
Miteltihin miekkojansa,
Kateltihin kalpojansa;
Kenenpä pitempi miekka,
435 Kenen kalpa kaunihimpi,
Sen eellä sivaltaminen.
Jo oli pikkuista pitempi
Miekka pojan Pohjolaisen,
Yhtä ohrasen jyveä,
440 Oljen kortta korkiampi;
Vaan oli kalpa kaunihimpi,
Lieto pojan Lemminkäisen,
Senpä kuu kärestä paisto,
Päivä västistä valotti,
445 Heponen terällä seiso,
Kasi nauku naulan tiessä,
Mato putkessa mateli.
Niin sanoopi Pohjan poika:
"Minunpa pitempi miekka,
450 Minun eellä iskeminen."
Jo oli lyöä Lemminkäistä.
Sano lieto Lemminkäinen:
"Tukela tora tuvassa,
Seikat akkojen seassa;
455 Tuvan uuen turmelemma,
Lattiat likoelemma,
Pessyt penkit hierielemmä.
Läkkämme ulos pihalle,
Pihalla veret paremmat,
460 Lumen päällä luontevammat,
Kaunihimmat kakaroilla."
Läksivät ulos pihalle.
Niin sanoopi lemminkäinen:
"Kuulesta sie Pohjan poika!
465 Sinunpa pitempi miekka,
Kalpa vähän kauhiampi;
Jopa taiat tarvitakki,
Ennen kun ero tuleepi,
Tahi päivä päätyneepi,
470 Elikkä kaula katkenneepi.
Lyöppä poika Pohjolaisen."
Iski päältä Pohjan poika,

Iski kerran, iski toisen,
Koki kerran kolmannenki;
475 Ei lipasnut lihoakan,
Vienyt verinirhametta,
Ottan't orvaskettuakan.
Tuli lyönti Lemminkäisen.
Vei kun naatin naurihista,
480 Evän kaikesta kalasta,
Silpo kun sianlihoa,
Pään poikki pojan pätösen.
Sata oli seivästä mäellä,
Joka seiväs päätä täynnä,
485 Yksi seiväs päätä jäänyt.
Siitä lieto Lemminkäinen
Pani pään pojan pätösen
Senki seipähän nenähän.
Siitä Pohjolan emäntä
490 Laitti lapset liikkehelle,
Saatteli sanat kylälle,
Kutsu miehiä kylästä,
Pään varalle Lemminkäisen,
Kaukomielen kaulan päälle.
495 Jopa tuskiksi tuleepi,
Läylemmäksi lankiapi.
Tuopa lieto Lemminkäinen
Nousi maasta ratsahalle,
Kohta lähteepi kotia,

500 Luoksi entisen emonsa,
Tykö valtavanhempansa.
Sano sinne saatuonsa,
Sano emollen esinnä:
"Oi emoni kantajani!
505 Tuli työ, satu tapahtu,
Hyvän Pohjolan pioissa,
Salajoukon juominkissa,
Tapon miehen kun urohon,
Itse Pohjolan isännän,
510 Omallani miekallani.
Miehet miekkoja hiovat,

Keihäiä kärestävät,
Lemminkäisen pään varalle,
Päälle kaulani katalan.
515 Säästä säkkihin evästä,
Vuolla voita vakkasehen,
Pane jauhot palttinahan;
Lähen töitäni pakohon,
Piilojani piilomahan.
520 Oi emoni kantajani!
Kunne käsket piilomahan?"
Emo neuo poikoansa,
Varsin lastansa varotti,
Sanoopi sanoilla näillä:
525 "Enkö jo sanonut ennen,
Kyllä kieltänyt sinua,
Menemästä Pohjolahan,
Kutsumatta kutsuihin,
Hyvän joukon juominkihin.
530 Mahotpa olla oikiana,
Eleä emosi luona,
Oman vanhemman varassa,
Tekiäsi tienohilla.
Mene nyt tuonne piilomahan,

535 Mene männyksi mäellä,
Katajaksi kankahalla,
Tuho sielläki tuleepi;
Usein mäkinen mänty
Pärepuiksi leikatahan,
540 Usein kataja kangas
Hakatahan halmetmaaksi.
Nouse koivuksi norolla,
Tuho sielläki tuleepi;
Usein noronen koivu,
545 Pinopuiksi pilkutahan,
Hakatahan halkopuiksi.
Mene hauiksi merehen,
Maksahan merimatehen,
Lohen purstohon punasen,

550 Tuho sielläki tuleepi;
Mies musta meren näkönen,
Aina ongella olia,
Käestämässä käviä,
Verkkojansa valmistaapi,
555 Satasilmiä kutoopi,
Surmaksi kalasen karhin.
Ja mene tuonne piilomahan,
Kontion kivikololle,
Metsän karhun kartanolle,
560 Tuho sielläki tuleepi;
Mies nuori noventolainen
Kirvestänsä kitkuttaapi,
Kärestääpi keihästänsä,
Kontio kohataksensa,
565 Metsän karhu kaataksensa."
Niin sanoopi Lemminkäinen:
"Oi emoni kantajani!
Kunne käsket piilomahan,
Ettei pää pahon menisi,
570 Hivus hieno lankiaisi,
Tukka turhiin tulisi,
Tahi kaula katkiaisi.
Yks' on päivä miehen päättä,
Tunti tukkoa urohon
575 Miehet miekkoja hiovat,
Kärestävät keihäiä."
Emo neuo poikoansa,
Vanhin lastansa varotti:
"Mene tuonne piilomahan
580 Niemelle nenättömälle,
Saarelle sanattomalle,
Siell' ennen isosi piili,
Sekä piili, jotta säily,
Pohjan poikajen soassa,
585 Tälle maalle täytyissä."
Siitä lieto Lemminkäinen
Läksi töitäänsä pakohon,
Pillojansa piilomahan.
Vesti vuorella venettä,
590 Kalkutteli kalliolla,
Viien värttinän muruista.
Kuu en tainan taittumista.
Lykkäsi venon vesille,
Kolmilaian lainehille,
595 Vetä päälle purjehia.
Siitä tuuli tuuvitteli,
Vesi vieno vilkutteli,
Tuonne viepi Lemminkäisen
Niemelle nimettömälle,
600 Saarelle sanattomalle.
Sano lieto Lemminkäinen:

"Onko saarella sioa
Veteä venettä maalle,
Purttu kuivalla kumota?"
605 Saaren impyöt sanoopi,
Niemen neiot vastoapi:
"Ompa saarella sioa
Veteä venettä maalle,
Purttu kuivalle kumota,
610 Jos vaikka saan venettä,
Pursia puolen tuhatta,"
Siitä lieto Lemminkäinen
Vetääpi venosen maalle,
Purren kuivalle kumooi,
615 Itse noin sanoiksi virkki:
"Onko saarella sioa,
Yhtä selkäni sioa,
Maata karpion aloa,
Minun leikki lyöäkseni,
620 Tanner tanssaellakseni."
Saaren impyöt sanoopi,
Niemen neiot vastoapi:
"Ompa saarella sioa,
Maata leikki lyöäksesi,
625 Tanner tanssaellaksesi.
Tuleppa tupahan saaren,
Käy sisähän salvoksehen."
Tuopa lieto Lemminkäinen,
Poika verraton verevä,
630 Meni sisähän tupihin,
Sai on saaren salvoksihin.
Makasi tuhannen neittä,
Saan naista miehelistä,
Yhtenä kesäissä yönä,

635 Sykysyissä vietinkinä.
Yksi löyty kymmenistä,
Kaksi kaikista saosta,
Kolme löyty tuhansista,
Jotk' oli piikkuuen pitännä,
640 Neion arvossa asunna.
Siitä lieto Lemminkäinen
Lykkäsi venon vesille,
Työnti purren lainehille.
Pani päälle purjehia,
645 Itse istuupi perähän.
Puhu tuuli purjeheseen,
Viepi ahava venosen,
Meren selvälle selälle,
Ulapalle aukialle.
650 Siinä itkit saaren immit,
Kun ei purjehpuu näkynyt,
Rautahanka haimentanna.
Ei he itke purjehpuuta,
Rautahankoa halaja,
655 Itkit purjehpuun alaista,
Rautahankan haltiata.
Itse itki Lemminkäinen,
Kun ei niemen puut näkynnä,
Eikä saarelta savunen.
660 Ei hän itke niemen puita,
Saaren savua valita,
Itki niemen neitosia,
Savuharjan haltioita.

Kullervon kosto, Ilmarinen takoo kultaneidon

*Kullervo Kalevan poika
Sillä kosti piian pilkan,
Piian pilkan, naisen naurun,
Pahan vaimon palkan makso.*

KYMMENES LAULANTO

Kullervo Kalevan poika,
Kun ensin emästä synty,
Kulki äitinsä kohusta,
Hetki kohta kolmiöisnä
5 Katkasi kapaloovyönsä.
Nähtihin hyvä tulevan,
Keksittihin kelpoavan;
Vietihinpä vierahalle,
Karjalahan kaupittihin,
10 Sepolle Ilmariselle.
Pantiin lasta katsomahan;
Katso lasta, kaivo silmät,
Syötti lasta, söi itseksi,
Lapsen tauilla tapatti,
15 Kätkyen tulella poltti.
Kysy työtä iltasella,
Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi:
"Työ orjan nimettäköhö,
20 Nimi työlle pantakoho."
Pantiin aian panentohon.
Jopa aitoa paneepi,
Kohastansa kokkahongat
Aiaksi asetteleepi,
25 Kokonansa korpikuuset
Seipähiksi pisteleepi,
Siitä vyötti maan maoilla,
Sisiliskoilla siteli.
Siitä seppo Ilmarinen
30 Käypi itse katsomassa
Aitoa Kalevan pojan,

Solukullan sortamata;
Näki päitä liikkuvia,
Raivoja ratisevia,
35 Aiassa Kalevan pojan,
Solukullan sortamassa.
Kullervo Kalevan poika
Pääsi aian panennasta.
Kysy työtä iltasella,
40 Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi.
Pantiin karjan paimeneksi.
Seppo Ilmarin emäntä
Kiven leipo leipähänsä,
45 Paino paaen kakkuhunsä,
Alle kaurasen asetti,
Päälle vehnäsen venytti,
Pani paimenen povehen,
Sanoen sanoilla näillä:
50 "Ellos tätä ennen syökö,
Karjan mentyä metsälle."
Kullervo Kalevan poika
Otti leivän povestansa,
Veitsen vyöltänsä vetääpi,
55 Leipä leikkaellaksensa,
Kakku halkaista kaheksi.
Veti veitsensä kivehen,
Karahutti kalliohon,
Itse noin sanoiksi virkki:
60 "Millä maksan piian pilkan,
Piian pilkan, naisen naurun,
Pahan vaimon palkan maksan?
Lehmät metsähän levitän,

65 Maton antajat aholle,
Syöttelen susille puolen,
Puolen toisen kontiolle,
Ajan kontiot kotihin,
Suet kytken kartanolla."
Kulu päivä kuusikolle,
70 Mäni päivä männikölle,
Karkasi kataikolle.
Lehmät metsähän levitti,
Maion antajat aholle,
Syötteli susille lehmät,
75 Lehmät toiset kontiolle;
Suet rautohin rakenti,
Pani karhut kahleisiin,
Ajo kontiot kotihin,
Kirjakarjan kartanolle.
80 Niin hän neuo karhujansa,
Susillensa suin puheli:
"Repäse emännän reisi,
Pure puoli pohkiata."
Teki luikun lehmänluista,
85 Härän sarvesta helinän,
Soiton sorkasta vasikan.
Tuolla soitteli somasti,
Kalahutti kankahalla,
Kolmasti kotimäellä.
90 Sano Ilmarin emäntä:
"Ole kiitetty Jumala!
Torvi soipi, karja saapi.
Mistä orja sarven saanut,
Rautio tasasen torven?
95 Puhki korvani puhuupi,
Läpi pääni läylentääpi."
Käski muorin lypsämähän,
Raavahat ravitsemahan:
"Käyppä muori lypsämähän,
100 Raavahat ravitsemahan."
Muoripa sano sanansa,
Vastaeli vanha vaimo:
"Ainapa hyvä emäntä
Itse ennen lehmät lypsi,
105 Itse raavahat rakenti."
Itse Ilmarin emäntä
Käypi lehmät lypsämähän,
Raavahat ravitsemahan:
"Voipa lehmäni sulokset,
110 Kaikki ilveksen iholla,
Karvalla metsän kapehen,
Metsän uuhen untuvalla,
Nisillä pakottavilla,
Utarilla uhkavilla."
115 Lyhmistihen lypsämähän,

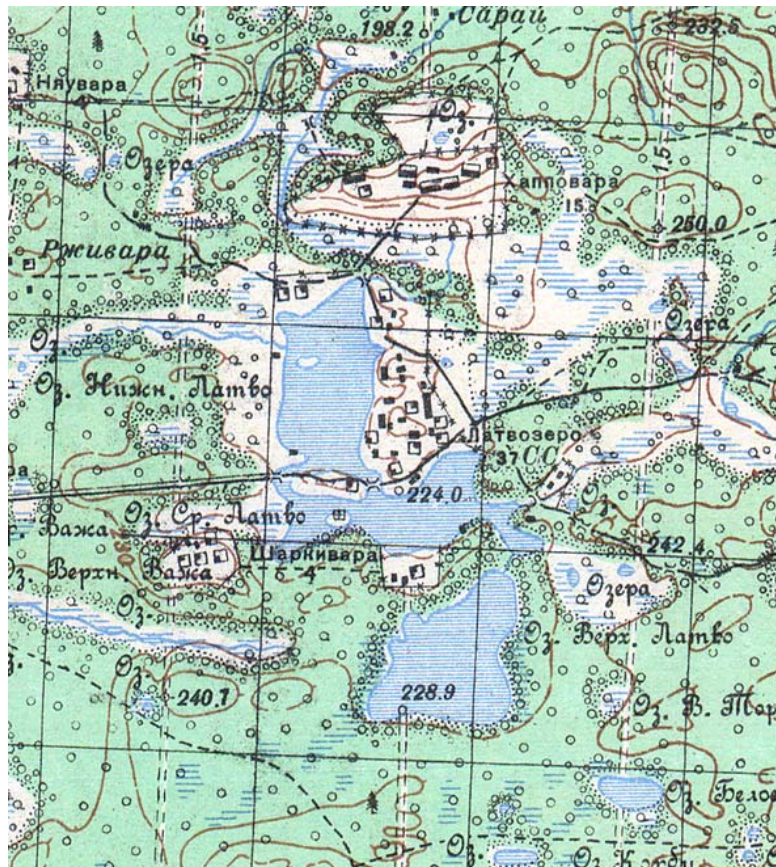
Kallistihen katsomahan;
Tarttu karhu kantapäähän,
Repäsi emännän reien.
Kullervo Kalevan poika
120 Sillä kosti piian pilkan,
Piian pilkan, naisen naurun,
Pahan vaimon palkan makso.
Siitä seppo Ilmarinen
Kyllä itki illat pitkät,
125 Huomeniset huokaeli,
Oilia itkeepi enemmän.
Itse astuupi pajahan
Alla päin, paholla mielin,
Kaiken kallella kypärin.

130 Tako kullaista kuvua,
Hopiaista morsianta;
Eipä kääntynyt käessä
Vaskinen vasaran varsi,
Päivän päästä ollenkahan,
135 Päivän kolmenkaan perästä.
Vasta viimeen viikon päästä
Neito tungeksen tulesta,
Ei ollut suuta, eikä muuta,
Eikä naisten tarpehia,
140 Tako suun, takooopi silmät,
Naisten tarpehet takooopi,
Ei saanut sanalliseksi.
Pani yöksi vierehensä,
Kylmän kulta kumottaapi,
145 Vilun huoltaapi hopia.
Siitä seppo Ilmarinen
Läksi poikken Pohjolahan,
Tytön toisen toiviossa,
Neien innossa ihanan.
150 Tuli Pohjolan tupahan,
Sai itse sanelemahan:
"Anna akka tyttöäsi,
Mulle mointa morsianta,

Tyttöäsi nuorempata."
155 Sano Pohjolan emäntä:
"Ei oo tyttö tuuvitettu,
Kanamarja kasvatettu,
Sinun rehvanan rekehen,
Vierehen veren imejän,
160 Luun syöjän, lihan purian,
Veren uelta vetäjän.
Ennen annan tyttäreni,
Työnnän surman suupalaksi,
Suuhun juoksevan sutosen,
165 Karhun kiljuvan kitahan."
Ei sieltä tytärtä saanut,
Eikä nuorta morsianta.
Läksi poikken Pohjolasta,
Matkasi omille maille,

170 Alla päin, pahalla mielin,
Kaiken kallella kypärin.
Itse vanha Väinämöinen
Tiellä vastahan tuleepi,
Itse noin sanoiksi virkki:
175 "Oi sie seppo Ilmarinen!
Kun olet pahalla mielin,
Kaiken kallella kypärin!
Miten Pohjola elääpi?"
Sano seppo Ilmarinen:
180 "Mi on Pohjolan eleä,
Kun on sampu Pohjolassa,
Siin' on kyntö, siinä kylvö,
Siinä kasvo kaikenlainen,

Laivaretki, hauenluinen kannel ja Väinämöisen soitto

*Souti sormilla kovilla,
Teljot rytty, aivot notku,
Venet honkanen vapisi,
Airon pyyryt pyynä vinku,
Terät tetrinä kukerti,
Hangat hanhina pajahti,
Nokka jolu joutsenena,
Perä kraakku kaarnehena*

YHESTOISTA LAULANTO

Vaka vanha Väinämöinen
Itse noin sanoiksi virkki:
"Ohoh seppo veikkoseni!
Läkkäm sammun saantahan,
5 Kirjakannen kannantahan,
Pimiästä Pohjolasta."
Sano seppo Ilmarinen:
"Ei oo sampu helpon saatu,
Kirjokansi kannettuna,
10 Pimeästä Pohjolasta.
Siell' on sampu salvattuna
Pohjolan kivimäessä,
Vaaran vaskisen sisässä,
Yheksän tukun takana.
15 Sihen juuret juuruteltu
Yheksän sylen syvyyteen,
Juuri juurtui maaemähän,
Toinen vesivierteheseen,
Kolmas on kotimäkehen."
20 Sano vanha Väinämöinen:
"Läkkäm sammun saantahan,
Kirjokannen kannantahan,
Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen takoa.
25 Yheksän tukun takoa.
Tao mulle uusi miekka.
Tee miekka tuliteränen,
Jolla hurttia hutelen,
Pohjan kansan karkottelen,
30 Saahessa otolle sammun,
Tuonne kylmähän kylähän,
Miesten tappotanterille,

Suurille sotakeoille,
Verisille vainioille,
35 Sorkkihin sotahevoisten,
Kavioihin vainovarsain."
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iänikunen,
Tunki rautansa tulehen,
40 Alle ahjon teräksensä.
Pani orjat liehtomahan,
Palkkalaiset painamahan;
Orjat liehto löyhytteli,
Liehto päivän, liehto toisen,
45 Päivänä jo kolmantena
Miekka tungekse tulesta,
Käärmehenä kääntelekse
Alta ahjon Ilmarisen.
Siitä seppo Ilmarinen
50 Päätä kullasta kuvaapi,
Valo varren hopiasta.
Kulta vellinä venyyppi,
Kuonana kohaelempi,
Veen vaahtena hopia,
55 Alla ahjon Ilmarisen.
Sai on miekka valmihiksi,
Jonka kuu kärestä paisto,
Päivä västistä valotti,
Heponen terällä hilju,
60 Kasi nauku naulan tiessä,
Pentu putkessa makasi.
Siitä vanha Väinämöinen
Sai miekan tuliteräsen
Kätehensä oikiahan;
65 Sylkytteli miekkoansa
Vuoren rautasen raossa,

Kahen kallion lomassa,
 Viien vuoren vinkurassa.
 Siitä löi on leimahutti,
 70 Tempasi tuliterällä,
 Tuhat vuorta poikki lyöpi,
 Rautavuoret raskutteli,
 Telkytti teräsneniä,
 Tulisua tuiskutteli,
 75 Liekkipäitä liekutteli,
 Hakulaisia hajotti.
 Siitä seppo Ilmarinen
 Hyötelekse, vyötelekse,
 Rautapaitohin panekse,
 80 Teräsvöihin telkitäkse.
 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Mies on lustuissa lujempi,
 Rautapaaissa parempi,
 Teräsvyössä tenhosampi,
 85 Tuonne tuimahan sotahan,
 Tasapäähän tappelohon."
 Siitä läksit, jotta joutuvi,
 Läksit sammun saahantahan,
 Kirjokannen kannantahan,
 90 Pimeästä Pohjolasta,
 Vaaran vaskisen sisästä.
 Yks on vanha Väinämöinen,
 Toinen seppo Ilmarinen,
 Kulkivat kotikujalta,
 95 Ajatellen aian viertä,
 Jokopa meriä mennä,
 Venehellä vettä myöten,
 Tahi maisin matkustella,
 Ratsastella rantamaita.
 100 Sano seppo Ilmarinen:
 "Vakavampi maisin matka,
 Surma soutakoo vesiä;
 Millon tuuli turjuttaapi,
 Millon viskaapi vihuri,
 105 Laian ottaapi ahava,
 Tuli toisen polttaneepi,
 Saahen sormet soutimeksi,
 Kämmenet käsimeloiksi."
 Sano vanha Väinämöinen:
 110 "Vakavampi maisin matka,
 Vakavampi, vaikiampi,
 Paljo muuten mutkasempi.
 Lysti on venon vesillä,
 Purren juosta jolkutella,
 115 Veet vältät välkytellä,
 Selät selvät seurustella;
 Tuuli purtta tuuvittaapi,
 Vesi vieno vilkuttaa,

Länsituuli läikyttääpi,
 120 Etelä eille viepi."
 Siitä vanha Väinämöinen
 Kuuli purren itkevänsä,
 Venehen valittavansa;
 Tuonne kengättä kepitti,
 125 Ilman hamsi hattaroita,
 Luoksi itkevän venosen.
 Kysytteli, lausutteli:
 "Mitä itket puinen pursi,
 Vene hankava halajat?
 130 Itketkö sä puisuuttasi,
 Hankauttasi haluat?"
 Pursi puinen vastoapi,
 Vene mäntynen sanoopi:
 "Vesill' on venosen mieli,

135 Jos on tervoissa teloilla,
 Mieli neion miehelähän,
 Korkiastaki koista.
 Sitä itken puinen pursi,
 Venet hankava halajan;
 140 Sanottihin tehtäissä
 Saatavan sotivenettä,
 Sotapurttu puuhattavan,
 Tuovan täyteni rahoja,
 Alukseni aartehtia.
 145 En sotahan saanutkahan,
 Enkä vietyä vesille.
 Muut purret sotia käyvät,
 Tappeloita tallustavat;
 Enemmän rahoja saavat,
 150 Kun kuningas kuunna vuonna.
 Seppä seitsennä kesänä,
 Minä vestämä venonen,
 Valmistama Väinämöisen,
 Lahon lastulaskuillani,
 155 Venyn vestämyksilläni.

Pahimmatki maan matokset
 Alla kaarteni asuvat,
 Ilkiämmät ilman linnut
 Pesän pielessä pitävät;
 160 Oisi kahta kaunihippi,
 Kahta kolmia parempi,
 Olla mäntynä mäellä,
 Petäjänä hongikossa,
 Käkiä kukuttamassa,
 165 Oksilla oravan juosta,
 Havulinnun haihatella."
 Sano vanha Väinämöinen:
 "Tokko juokset soutamatta,
 Airoilla avittamatta,
 170 Puhumatta purjeheseen?"
 Pursi puinen vastoapi,
 Venet hankava sanoopi:
 "Eipä mun sukuni muukan,
 Eikä toinen joukkioni,
 175 Juokse sormin soutamatta,
 Airoilla avittamatta,
 Puhumatta purjeheseen."
 Sano vanha Väinämöinen:
 "Joko juokset soutamalla,
 180 Airoilla avittamalla,
 Puhumalla purjeheseen?"
 Pursi puinen vastoapi,
 Vene hankava sanoopi:
 "Jopa mun sukuni muuki,
 185 Kaikki veljeni venokset,
 Juostaan sormin soutamalla,
 Airoilla avittamalla,
 Puhumalla purjeheseen."
 Vaka vanha Väinämöinen

190 Laulelee hyrähteleepi,
 Laulaapi venon vesille,
 Tervalaian lainehille;
 Laulo laian neitosia,

Kultapäitä neitosia,
 195 Kultapäitä, vaskivöitä,
 Sormuskäsiä somia,
 Laian toisen sulhosta,
 Sukapäitä sulhosia,
 Sukapäitä, piipivoja.
 200 Kannusjalkoja jaloja;
 Laulo vanhoa väkeä,
 Iän kaiken istunutta,
 Täytehen venosen laiat,
 Kuss' oli vähän sioa,
 205 Nuorukaisilta esinnä.
 Itse istuupi perähän,
 Kokan kultasen kuvulle,
 Melan vaskisen varalle.
 Pani vanhat soutamahan,
 210 Vanhat souti, pää vapisi,
 Ei ilo ilosta käynyt,
 Eikä soutu souannasta.
 Pani nuoret soutamahan,
 Nuoret souti, selkä nuuju,
 215 Ei ilo ilolle tullut,
 Eikä soutu souannalle.
 Siitä seppo Ilmarinen
 Itse istu soutamahan,
 Jo ilo ilolle pääsi,
 220 Soutu souvulle tajusi,
 Souti sormilla kovilla,
 Teljot rytky, aivot notku,
 Venet honkanen vapisi,
 Airon pyyryt pyynä vinku,
 225 Terät tetrinä kukerti,
 Hangat hanhina pajahti,
 Nokka jolu joutsenena,
 Perä kraakku kaarnehena.
 Souti suoraa sujotti
 230 Nenätse utusen niemen,
 Pätse saaren terhennisen.
 Tuopa lieto Lemminkäinen
 Huutaapi hujotteleepi,
 Huutaapi nenästä niemen,
 235 Maikasi mäen takoa:
 "Kenen on vene vesillä,
 Kenen laiva lainehilla?"
 Miehet purresta puhuvat,
 Vaimot vastaten sanovat:
 240 "Vene vanhan Väinämöisen,
 Ilmarinen airollisna."
 Huuti lieto Lemminkäinen:
 "Minnekä menettä miehet,
 Kunne kuletta urohot?"
 245 Sano vanha Väinämöinen:

"Kohti pohjoista kulemma,
 Meren kuohu'un kovahan,
 Lakkipäähän laineheseen,
 Sampua tapoamahan,
 250 Kirjokantta katsomahan,
 Pohjolan kivimäestä,
 Vaaran vaskisen sisästä,
 Yheksän lukun takoa."
 Sano lieto Lemminkäinen:
 255 "Ohoh vanha Väinämöinen!
 Ota minua matkohisi,
 Öisin mieki miessä siellä,
 Urohona kolmantena,
 Kun saat sammun nostantahan,
 260 Kirjokannen kannantahan."
 Siitä vanha Väinämöinen
 Otti miehen matkohinsa,
 Urohon venosehensa.
 Itse lieto Lemminkäinen
 265 Tuopi laian tullessansa,
 Puuta purtehen lisäksi.
 Sano vanha Väinämöinen:
 "Oisi puuta purressani,
 Laiat varsinki varavat,
 270 Parahaksi painoaki;
 Miksi sie kannat mäeltä,
 Puuta purtehen liseät?"
 Sano lieto Lemminkäinen:
 "Useinpa merellä Pohjan
 275 Tuuli vie venehen laian,
 Vastatuuli varpehenki;
 Ei vara venettä kaaha,
 Tuki heineä tuhua."
 Siitä vanha Väinämöinen
 280 Laskia karehteleeppi,
 Laski päivän maavesiä,
 Päivän toisen suovesiä,
 Kolmannen kosken vesiä.
 Päivänäpä kolmantena
 285 Pursi puuttuupi lujahan,
 Pietty vene punanen,
 Vaka vanha Väinämöinen
 Arveleeppi aivossansa:
 "Mihinkä venonen puuttu?
 290 Kivelläkö, vai haolla,
 Vaiko hauin hartioilla,
 Veen koiran koukkuluilla,
 Tahikko siikasen selällä,
 Lohen purstolla punasen?"
 295 Kallistihen katsomahan:
 "Ei kivellä, ei haolla,
 Eikä Siikasen selällä,

Lohen purstolla punasen,
 Suuren on hauin hartioilla,
 300 Veen koiran koukkuluilla."
 Vaka vanha Väinämöinen
 Vyöltä miekkansa vetääpi,
 Tupestansa tuiman rauan,
 Pisti hauin hartioihin,
 305 Veen koiran koukkuluihin,
 Pään veti venosehensa,
 Purston pohjahan puotti.
 Katseleeppi, käänteleeppi,
 Itse noin sanoiksi saatti:
 310 "Jotaki joessa ompi,
 Hakojaki, haukiaki;
 Mi olio vanhin sulholoista,
 Halki hauki pahkomahan,
 Kala viiltämään kaheksi."
 315 Miehet purresta puhuvat,
 Lausu vaimot laitasilta:
 "Saajanpa sulimmat sormet,
 Käet pyytäjän pyhimvät."
 Vaka vanha Väinämöinen
 320 Laski saarelle venosen,
 Luotti purren luotoselle,
 Otti veitsen huotrastansa,
 Puukon tuppipuoleltansa,
 Jolla hauin halkaseepi,

325 Kalan viiltääpi kaheksi.
 Arvelee, ajatteleeppi:
 "Minkä tuosta seppo saisi,
 Kunka taitava takoisi,
 Mies naati naputteleisi,
 330 Jos oisi sepon pajassa?"
 Sano seppo Ilmarinen:
 "Mi on turhasta tulisi,
 Työksi tyhjistä olisi,
 Kalan ruojasta kaluksi,
 335 Jos oisi sepon pajassa!"

Sano vanha Väinämöinen:
"Tuostapa tulisi soitto,
Harppu kaunis hauinluinen,
Kantelo kalanevänen."

340 Siitä vanha Väinämöinen
Teki harpun hauin luista,
Kantelen kalan evästä,
Soiton suuresta kapeesta;
Pani kielet kanteleeseen

345 Hivuksista Hiien immen,
Hiien varsan vaattehistä;
Pani naulat kanteleeseen
Otahista Tuonen orjan,
Tuonen hauin hampahista.
350 Siitä vanha Väinämöinen
Kutsu vanhat soittamahan,
Vanhat soitti, pää vapisi,
Ei ilo ilolle tullut,
Soitto soitolle tajunut.
355 Kutsu nuoret soittamahan,
Nuoret soitti, sormet notku,
Ei ilo ilolle käynyt,
Ääni äänelle tajunut.
Soitti lieto Lemminkäinen,
360 Soitti seppo Ilmarinen,
Ei ilo ilosta käynyt,
Eikä soitto soitannosta.
Käytti soiton Pohjolassa,
Harpun kylmässä kylässä;
365 Soitti Pohjolan emäntä,
Soitti pojat Pohjolassa,
Soitti pojat, soitti neiot,
Soitti pikku piikasetki,
Soitti miehet naimattomat,
370 Soitti nainehet urohot,
Tuota käänsit, tuota väänsit,
Tuota kynsin kiinnittivät,
Toki ei oikein osattu,

Kielet kierohon tulivat,
375 Jouhet parkuivat pahasti,
Ääni kaikku karkiasti,
Soitto julmasti sorisi.
Ukko uunilta herännyt,
Kiukahalta kirsahnut,
380 Sanoopi sanoilla näillä,
Lausu näillä lausehilla:
"Heretkääte, heittäkääte,
Kaikki käypi karvoilleni,
Puhki korvani puhuupi,
385 Läpi pääni läylentääpi,
Viepi viikoksi uneni.
Jos ei soitto Suomen kansan
Vasta vaikuta paremmin,
Eli uuvuta unehen,
390 Niin vetehen visko'ote,
Aalloille upotto'ote;
Tahi laittoote takasin
Miehen laatian käsille,
Sormille sovittelian,
395 Tekiänsä tienohille."
Jopa vietihin visusti,
Kannettihin kaunihihi,
Miehen laatian kätehen,
Sormille sovittelian,
400 Tekiänsä tienohille.
Vaka vanha Väinämöinen
Istuupi ahon kivelle,
Löihen lehtokalliolle.
Otti soiton sormillensa,
405 Käänti käyrän polvillensa,
Kantelen kätensä alle.
Soitti ruotoista rojua,
Kalanluista kanteletta,
Sormet nousi notkiasti,
410 Sormet pienet pelputteli,
Peukalo ylös keveni;
Jo ilo ilolle läksi,
Soitto soitolle tajusi.
Hyvin soitti hauin hammas,
415 Kalan pursto pyörähteli,
Ulvosi upean jouhet,
Ratsun jouhet raikkauvat,
Itkivät hivukset immen.
Ei sitä metsässä ollut
420 Jalan neljän juoksevata,
Koivin koikkelehtavata,
Jok' ei tullut kuulemahan,
Tehessä isän iloa,
Soitellessa Väinämöisen.
425 Heräsi susiki suolta,

Karhu nousi kankahalta,
 Petäjäisestä pesästä,
 Kutiskosta kuusisesta;
 Rinnon aialle ajakse,
 430 Veräjälle vieretäkse,
 Aita kaatu kalliolle,
 Veräjä aholle vieri.
 Siitä kuusehen kujahti,
 Nousi puuhun korkialle,
 435 Kuulemaan iloa tuota,
 Soittelo Väinämöisen.
 Itseki metsän emäntä
 Viikon päättänsä paneepi,
 Kuukauan kurikkatansa.
 440 Kunpa kuuli ouon äänen,
 Heti heitti suorintansa,
 Avopäin, haralla hapsin,
 Ilman vyötä, helmuksitta,
 Istu koivun konkelolle,
 445 Lepän lengolle levähti,
 Kuulemaan iloa uutta,
 Soittoa halusen harpun,
 Kajahusta kanteloisen.
 Ei sitä metsässä ollut
 450 Jalan neljän juoksevata,
 Eikä tarkon ilmassakan
 Kahen siiven siukovata,
 Lintuparvea parasta,
 Jok' ei tullut tuiskutellen,
 455 Kiitäellen kiirehtinyt,
 Kuulemaan iloa tuota.
 Lenti kokko korkialta,
 Halki pilvien havukka,
 Alli aaltojen periltä,
 460 Sotka soien vieremmiltä,
 Joutsenet jokien suilta.
 Pieniäki peiposta,
 Leivoja liki tuhatta,
 Sirkkuja sitäin enemmän,
 465 Haasto ukon hartehilla.
 Itse kaunis ilman impi,
 Päivötär pätövä neiti,
 Neito kuuitar koria,
 Istu ilman vempелеellä,
 470 Taivon karella kajotti,
 Toinen pitkän pilven päällä,
 Pilven reunalla rehotti,
 Niisiänsä nostelivat,
 Pitelivät pirtojansa,
 475 Kultasukkula käessä,
 Kultakangasta kutovat.
 Vaan kun kuulit ouon äänen,

Soitannon Sulosen sulhon,
 Pirta pirahti pivosta,
 480 Sukkula käestä kirpo,
 Kaikki rihmat katkesivat.
 Ei sitä meressä ollut
 Evän kuuen kulkevata,
 Kaheksan karehtiata,

485 Kalaparvea parasta,
 Jok' ei tullut kuulemahan.
 Lohet uipi, uipi siiat,
 Uipi hauit hangotellen,
 Veen koirat vengotellen,
 490 Kuulemaan iloa tuota,
 Soittelo Väinämöisen.
 Ahti aaltojen kuningas,
 Veen ukko ruohoparta,
 Veen kalvolle vetihen,
 495 Luikastihen lumpehelle.
 Itseki veen emäntä
 Hiipoa hivuksiansa,
 Hapsiansa harjeleepi;
 Kirposi suka käestä,
 500 Harja pohjahan putosi.
 Siitä siirtihen polonen,
 Rinnon ruoholle rojahti,
 Vetihen vesikivelle,
 Vatsallehen vaivoakse,
 505 Kuulemaan isän iloa,
 Suomen ukon soitantoa,
 Laulantoa Väinämöisen.
 Ei ollut sitä urosta,
 Eikä miestä naimatonta,
 510 Eikä varsin vaimoakan,
 Kulien ei itkuksi käynyt.
 Itkit nuoret, itkit vanhat,
 Itkit pojat puolikäset,
 Itkit pojat, itkit neiot,
 515 Itkit pienet piikasetki,

Kun oli ääni kummanlainen,
 Suomen soitanto sulonen.
 Itsensäki Väinämöisen
 Kyynel vieri kyykähteli.
 520 Veet vieri silmistänsä,
 Kaseammat karpaloita,
 Pyyliämmät pyyn munia,
 Häriämmät härän päitä,
 Reheille rinnoillensa,
 525 Rinnoiltansa polvillensa,
 Polvilta pakeillensa;
 Putosit vesipisarat
 Läpi viien villavaipan,
 Sarkakauhtanan kaheksan.

Sammon ryöstö, Sampsä Pellervoisen kylvö ja iso tammi

*Sat' on miestä siiven alla,
Tuhat purston tutkamessa,
Kymmenen joka kynässä,
Sata miestä miekatonta,
Tuhat miestä miekallista.*

KAHESTOISTA LAULANTO

Siitä vanha Väinämöinen
Tuli Pohjolan tuville,
Meni pirttihin pihalta,
Sai sisähän salvoksehen.
5 Sano Pohjolan emäntä:
"Mi on miehillä sanoma,
Urohilla uusi tieto?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Sammusta sanomat miesten,
10 Kirjokannesta pakinat,
Saimma sampusen jaolle,
Kirjokannen katsantohon,"
Sano Pohjolan emäntä:
"Ei oo karpästä kahelle,
15 Oravass' osoa kolmen.
Hyv' on sampusen hyrätä,
Karutella kirjokannen,
Pohjolan kivimäessä,
Vaaran vaskisen sisässä,
20 Yheksän lukun takana;
Hyv' on olla Pohjolanki
Hyvän sampusen varassa."
Vaka vanha Väinämöinen
Sormin soitti kanteletta,
25 Kielin kantelo pajahti;
Tuolla Pohjolan nukutti,
Pahan vallan vaivutteli.
Meni sammun saahantahan,
Kirjokannen katsantahan,
30 Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukun takoa.

Tuo on seppo Ilmarinen
Voilla lukut luikahutti,
35 Livutti sian lihalla;
Lukut sormin luksutteli,
Käsin käänteli ovia.
Siitä vanha Väinämöinen
Sylin sampua syleli,
40 Kirjokantta kallutteli,
Ei saa sampu liikkehelle,
Eikä kallu kirjokansi.
Tuopa lieto Lemminkäinen
Otti härän heinikosta,
45 Auran pellon pientareesta,
Sillä kynti sammun juuret,
Satasarvella haralla,
Tuhatpäällä tursahalla,
Saipa sampu liikkumahan,
50 Kirjokansi kallumahan.
Siitä vanha Väinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas lieto Lemminkäinen,
Sylin sampua pitelit,
55 Käsivarsin kannattelit,
Veivät sammun vaneheseen.
Kysy seppo Ilmarinen:
"Minne sampu saatetahan,
Kunne vieähän veneessä?"
60 Sano vanha Väinämöinen:
"Tieänpä vähäsen maata,
Tieän paikkaa palasen,
Syömätöntä, lyömätöntä,
Miekan miehen käymätöntä,
65 Sorkkien sotahevoisten,
Päässä saaren terhennisen,

Nenässä utusen niemen.
 Sinne sampu saatetahan,
 Kirjokansi souetahan."
 70 Siitä vanha Väinämöinen
 Laskia karehteleepi
 Punasella purjehella,
 Laski pitkin Pohjan merta.
 Sano seppo Ilmarinen:
 75 "Miks et laula Väinämöinen,
 Hyrehi hyväasukunen,
 Hyvän sammun saatuosi,
 Kirjokannen tuotuosi?"
 Tuopa vanha Väinämöinen
 80 Varmon kyllä vastaeli:
 "Varainen on laulannaksi,
 Alkanen ilon teoksi.
 Sitte laulanto kävisi,
 85 Ilon teentä kelpoaisi,
 Kun omat ovet näkyisi,
 Ulvoisi omat saranat."
 Kurki istu kannon päässä,
 Vetusellä mättähällä,
 Sormiluitansa lukepi,
 90 Varpaitansa valitti.
 Toivo lempo lehmäksehen,
 Piru pitkähännäksensä,
 Otti kuren olallensa,
 Selkähänsä seivässäären,
 95 Tuota kanto ja hikoili.
 Kantaapi kuren kotihin,
 Otti veitsensä verisen,
 Puukon sieppasi tupesta,
 Kurkiansa tappamahan.
 100 Kurki kielelle panekse:
 "Ellos sie tapa minua!
 Apuna minäki oisin,
 Jalkapuolla jauhajana,
 Käsipuolla käskyläissä,
 105 Siivin sillat pyhkimässä,
 Lattiat lakasemassa,
 Nokan vettä noutamassa,
 Puimassa purstollani,
 Kynsilläni kyntämässä,
 110 Varpahin vakoamassa."
 Siitä lempo lepyttihen,
 Syötti kuren, juotti kuren,
 Talvet piimällä piteli,
 Kesät voilla kestitteli.
 115 Meni siitte katsomahan,
 Viikon päästä viimestäki;
 Jo oli kurki kuikotellut,
 Vääräsääri väipötellyt,

Saanut saunan karsinasta
 120 Laitti piiat etsimähän,
 Piiat etsi värttinätä;
 Laitti pojat etsimähän,
 Pojat vuoli kirvesvartta.
 Läksi itse etsimähän,
 125 Löysi kuren kyntämästä,
 Varpahin vakoamasta,
 Suurimmaisen suon selällä,
 Tuiman tunturin loalla.
 Tuota siimalla sivalti,
 130 Ropsautti ruoskallansa,
 Kovin kurkia kuritti;
 Kurki laski kumman äänen,
 Säikähti pahan sävelen.
 Siitä Pohjola havatsi,
 135 Paha valta valpaustu.
 Louhi Pohjolan emäntä,
 Pohjan akka harvahammas,
 Kävi sammun katsantohon,
 Pohjolan kivimäkehen,

140 Itse noin sanoiksi saatti:
 "Voi polonen päiviäni'
 Ken on lukut loukkahillut,
 Kaikki särkenyt saranat?
 Jok' oisi täältä sampu saatu,
 145 Kirjokansi kannettuna?"
 "Jo on täältä sampu saatu,
 Kirjokansi kannettuna,
 Pohjolan kivimäestä,
 Vaaran vaskisen sisästä,
 150 Yheksän lukun takoa."
 Siitä Pohjolan emäntä
 Virkki tuulet tuulemahan,
 Ilman rannat riehkimähän;
 Nousi tuulet tuulemahan,
 155 Ilman rannat riehkimähän,
 Kovin läikky länsituuli,
 Luoetuuli turjutteli,

Enemmän etelätuuli,
Itä inku ilkiästi,
160 Pohjanen kovin porotti.
Tuuli puut havuttomaksi,
Kanarvat kukattomaksi,
Heinät helpehettömäksi,
Viepi harpun hauinluisen,
165 Kantelon kalaneväsen,
Venehestä Väinämöisen.
Ahti aalloilta havannut
Tuon on korjasi kotihin,
Kalasehen kartanohon.
170 Sano seppo Ilmarinen:
"Jo on tukka tuulta nähnyt,
Parta päiviä pahoja,
Pohjolaanki kulettaissa;
Harvon on havata tainnut
175 Tuulta ennen tuon näöstä.
Voi minä polonen poika,
Voi poika polon alanen!
Polin puulle pyörivälle,
Varvalle varattomalle."
180 Sano vanha Väinämöinen:
"Ei venossa vieremistä,
Purressa parahtamista;
Ei itku häästä päästä,
Parku päivistä pahoista."
185 Tuopa lieto Lemminkäinen
Paljoa paremmin tiesi,
Asiansa arvaeli;
Lati laitoa lisäksi,
Varpehia valmistaapi,
190 Sylen kolmen korkeutta.
Jos on tuuli tuikenteli,
Aallot vellovat venettä,
Jo oli venetki varava,
Laiat kahta korkiammat.

195 Vaka vanha Väinämöinen
Itse puhuupi perästä:

"Oi sie lieto Lemminkäinen!
Nouse purjepuun nenähän,
Vaatevarpahan rapau,
200 Katso itä, katso länsi,
Katso pitkin Pohjan ranta."
Tuopa lieto Lemminkäinen
Nousi purjepuun nenähän,
Vaatevarpahan rapasi,
205 Katso iän, katso lännen,
Katso pitkin Pohjan rannan
Siitä noin sanoiksi virkki:
"Havukkoit' on haavat täynnä,
Koivut kirjokoppeloita,
210 Pohjolan pihan perillä."
Sano vanha Väinämöinen:
"Jo vainen valehtelitki;
Ei ne olla havukkoita,
Eikä kirjokoppeloita,
215 Ne on Pohjan poikasia,
Katso toiste, katso tarkon."
Katso toiste, katso tarkon,
Itse noin sanoiksi virkki:
"Kokko Turjasta, tuleepi,
220 Laskeksen Lapista lintu,
Siipi taivosta sivuupi,
Toinen vettä vieproapi."
Sano vanha Väinämöinen:
"Jo vainen valehteletki;
225 Ei ole se Turjan kokko,
Pursi on Pohjan poikasien,
Katso tarkon kolmannesti."
Katso tarkon kolmannesti,
Keksi mustasen merellä,
230 Sinervöisen lainehilla,
Itse noin sanoiksi saatti:
"Oi sie vanha Väinämöinen!
Jo tuleepi Pohjan pursi,
Satahanka hakkoapi,
235 Sat' on miestä soutamassa,
Tuhat airon pyyrymillä,
Sata toinen seisomassa,
Teljoilla tuhat urosta,
Miehet kaikki miekka vyöllä,
240 Urot kalpio käessä."
Sano vanha Väinämöinen:
'Vielä mä tuohon mutkan muistan;
Keksin kummoa vähäsen,
Luon ma luotosen etehen,
245 Karipäisen kasvattelen."
Otti piitä pikkuruisen,
Tauloa toki vähäsen,
Senpä mestäsi merehen,

Oikiasta olkapäästä,
 250 Kautta kainalon vasemman;
 Loi sen luovoksi merehen,
 Karipääksi kasvatteli,
 Johon puuttu Pohjan pursi,
 Satahanka halki lenti.
 255 Louhi Pohjolan emäntä,
 Pohjan akka harvahammas,
 Aivot siiveksi sitoopi,
 Peräpuikon pursiksensa,
 Siitä loise lentämähän;
 260 Kokkona ylös kohosi, '
 Havukkana haihatteli.
 Sat' on miestä siiven alla,
 Tuhat purston tutkamessa,
 Kymmenen joka kynässä, '
 265 Sata mieestä miekatonta,
 Tuhat miestä miekallista.
 Lenti purjepuun nenähän,
 Vaatevarpahan ravahti,
 Veneheseen Väinämöisen
 270 Vaka vanha Väinämöinen
 Eipä miekkoa vetänyt,
 Temponut tulitereä;
 Nostatti melan merestä,
 Lastun kuusen lainehesta,
 275 Sillä siipiä sivalti,
 Sillä kynttä katkaeli,
 Ettei jäänyttä jälille,
 Kun yksi sakarisormi.
 Miehet meiskahti merehen
 280 Pojat siiviltä putosi,
 Sata miestä siiven alta,
 Tuhat purston tutkamesta,
 Kymmenen joka kynästä. ?
 Itse Pohjolan emäntä
 285 Puusta purtehen ravahti,
 Kun on kuusesta orava, '
 Koppelo kohin osattu.
 Vaka vanha Väinämöinen
 Itse noin sanoiksi virkki:
 290 "Ohoh Pohjolan emäntä!
 Pahonpa on palkka sattu
 Muinosista murkkinoista,
 Ainosista atrioista,
 Pohjan poikajen tuvilla,
 295 Perinteillä pehmeillä.
 Joko saat jaolle sammun,
 Kirjokannen katsantohon,
 Nenähän utusen niemen,
 Pähän saaren terhennisen?"
 300 Sano Pohjolan emäntä:

"En lähe jaolle sammun,
 Kirjokannen katsantohon,
 Sinun kanssasi katala,
 Kerallasi Väinämöinen."
 305 Siitä sampo nostettihin,
 Kirjokansi kannettihin,
 Nenähän utusen niemen,
 Pähän saaren terhennisen,
 Venehestä Väinämöisen.
 310 Kesän kennällä makasi,
 Talven kaiken tanterella,
 Keskellä jyväketoa,
 Jyväparkan parmahalla.
 Siitä vanha Väinämöinen
 315 Itse virkki, noin saneli,
 Pellervoiselle pojalle:
 "Sampsä poika Pellervoinen!
 Lähes maita kylvämähän,
 Toukoja tihittämähän;

320 Kylvä kuusilla jyvillä,
 Seitsemillä siemenillä,
 Viljasiksi vieriani,
 Rahasiksi rantojani."
 Sampsä poika Pellervoinen
 325 Otti kuusia jyviä,
 Seitsemiä siemeniä,
 Yhen näähän nahkasehen,
 Koipehen kesäoravan.
 Läksi maita kylvämähän,
 330 Toukoja tihittämähän;
 Kylvi kummut kuusikoiksi,
 Kankahat kanarvikoiksi,
 Kylvi koivuja noroille,
 Mäntyjä mäille kylvi,
 335 Kylvi tuomet tuorehille,
 Pajut maille paisuville,
 Pihlajat pyhille maille,
 Raiat nurmien rajoille,
 Katajat karankoille,

340 Tammen virran vieremmille.
 Otti härän uljamoisen,
 Väinön mullin vääräsäären,
 Jolla kynti kylvämänsä,
 Salot vaolle veteli;
 345 Suot kynti, kanarvat kasvo,
 Norot kynti, nousi koivut,
 Mäet kynti, männyt kasvo,
 Kynti kummut, kasvo kuuset,
 Kasvo tuomet tuorehilla,
 350 Pajut mailla paisuvilla,
 Pihlajat pyhillä mailla,
 Raiat nurmien rajoilla,
 Katajat karankoilla.
 Eipä tammi kasvannunna,
 355 Juurtununna puujumala.
 Heitti hellan vallallensa
 Olevalle onnellensa.
 Kulu yötä kaksi kolme,
 Saman verran päiviäki,
 360 Läksi tuota tietämähän.
 Ei oo tammi kasvanunna
 Juurtununna puu jumala.
 Heitti hellan valloillensa,
 Olevalle onnellensa.
 365 Vuotti vielä yötä kolme,
 Saman verran päiviäki,
 Kävi siitä katsomahan.
 Jo oli tammi kasvanunna,
 Juurtununna puu jumala,

370 Viikon päästä viimestäki;
 Olovahk' on oksiltansa,
 Leviähkä lehviltänsä,
 Latva täytti taivahalle,
 Lehvät ilmoille levesi.
 375 Itse vanha Väinämöinen
 Seulo seulalla utuja,
 Terheniä tepsutteli;

Niin seula satoja kasvo,
 Kylvinvakka kymmeniä,
 380 Nenässä utusen niemen,
 Päässä saaren terhennisen.
 Sano vanha Väinämöinen:
 "Tänne kyntö, tänne kylvö,
 Tänne kasvo kaikenlainen,
 385 Pölösille Pohjan maille,
 Suomen suurille tiloille;
 Tänne kuut kumottamahan,
 Tänne päivät paistamahan,
 Tänne armas aurinkoinen!"
 390 Sano Pohjolan emäntä:
 "Vielä mä tuohon mutkan muistan,
 Keksin kummoa vähäsen,
 Sinun kynnön, kylvön päälle,
 Päälle kaiken kasvantosi;
 395 Tuonne tungen uutta kuuta
 Kirjarintahan kivehen,
 Paaen paksun palliohon;
 Tuonne auringon asetan,
 Vuorehen teräksisehen,
 400 Rautasehen kalliohon,
 Jott' ei pääse kuuna päänä,
 Selviä sinä ikänä.
 Annan pakkasen palella,
 Vilupojan viivytellä,
 405 Kyntöjäsi, kylvöjäsi;
 Sa'an rautasen rakehen,
 Teräksisen tellittelen,
 Halmeitasi hakkoamahan,
 Pieksämähän peltojasi.
 410 Nostan karhun kankahalta,
 Viiasta vihasen kissan,
 Harvahampahan havulta,
 Ruunojasi ruhtomahan,
 Tammojasi tappamahan,
 415 Murtamahan mulliasi,
 Lehmiä levittämähän,
 Karjoasi kaatamahan;
 Tahikko tauilla tapatan,
 Kaahan karjan kaikenlaisen,
 420 Yksin kaahan imeisetki,
 Surmajan sukusi suuren."
 Sano vanha Väinämöinen:
 "Itselläin on ilman viitta,
 Luonani avamet onnen,
 425 Ei katehen kainalossa,
 Vihan suovan sormen päässä,
 Eikä toisessa talossa.
 Tunge turmiot kivehen,
 Pahat paina kalliohon,

430 Vaivat vuorehen valitse,
Elä kuuta, aurinkoa.
Anna pakkasen palella,
Vilun ilman viivytellä,
Omiasi otriasi,
435 Kylvämiäsi jyviä.
Sa'as rauaista rietta,
Teräksistä tellitellös,
Pohjan peltojen perille,
Saviharjun haltioille.
440 Nosta karhu kankahalta,
Havun alta harvahammas,
Korvesta koverakoura,
Pohjolan kujasten suille,
Pohjan tarhan tanhuville."

445 Siitä vanha Väinämöinen
Itse sai sanelemahan:
"Anna nyt sulonen Suomi,
Anna maasi altihiksi,
Ilmasi imanteheksi;
450 Laaksot laulaellakseni,
Lehot leikki lyöäkseni,
Tanner tanssaellakseni."

Taivaanvalojen kätcentä

*Iski tulta Ilmarinen,
Välähytti Väinämöinen,
Miekalla tuliterällä,
Pimiässä Pohjolassa*

KOLMASTOISTA LAULANTO

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Kätki kuun kumottamasta
Kirjarintahan kivehen,
5 Kätki päivän paistamasta
Vuorehen teräksisehen,
Rautasehen kalliohon.
Jo oli yö alinomanen,
Pitkä pilkkosen pimiä,
10 Vajo päivän päätyvätön.
Olipa yötä viisi vuotta,
Vuotta kuusi päivätöntä,
Kuutonta kaheksan vuotta,
Iloton imehisillä,
15 Katala metsän kapeilla,
Ilman linnuilla ikävä,
Vaikia veen kaloilla.
Nuoret neuoa pitivät,
Ikäpuolet arvelivat,
20 Miten kuutta lietänehe,
Päivättä elettänehe,
Otavatta oltanehe.
Ei tietä poloset pojat,
Millon aamu alkaneevi,
25 Millon päivä päätyneepi,
Millon eineelle ruveta,
Millon mennä vuotehelle.
Vaka vanha Väinämöinen
Meni sepponsa pajahan,
30 Astuupi oven alatse,
Sanoopi sanoilla näillä:
"Nouse seppo seinän alta,
Takoja kiven takoa,

Takomahan uutta kuuta,
35 Uutta päiväsen keheä;
Pah' on päivättä eleä,
Yksin kuutta kuleksella."
Nousi seppo seinän alta,
Takoja kiven takoa,
40 Takomahan uutta kuuta,
Uutta päiväsen keheä.
Kuun on kullasta takooopi,
Päivän uuen hapiesta.
Noita nostivat halulla,
45 Noita kahen kannattivat,
Noita kolminki kokivat,
Ylähäksi taivahalle.
Saivat kuun siotetuksi,
Auringon asetetuksi,
50 Ei kumota kulta kuuna,
Paista päivänä hopia.
Iski tulta Ilmarinen,
Välähytti Väinämöinen,
Miekalla tuliterällä,
55 Pimiässä Pohjolassa,
Päällä kuuven kirjokannen,
Yllä taivosen yheksän,
Jolla kuu kumottamahan,
Saisi päivä paistamahan.
60 Kirposi kipuna yksi,
Suikahti tulisoronen,
Ylähältä taivosesta,
Päältä kuuven kirjokannen,
Pimiästä Pohjolasta.
65 Meni siitä mennessänsä,
Vieri aina vierimällä,
Lankesi laelta taivon,

Aaltohin aluejärven.
 Tuo anke aluejärvi
 70 Kuohu koivujen tasalla,
 Ärjy päälle äyrähien,
 Tuskissa tulen vihoissa.
 Ei saa kuu kumottamahan,
 Eikä päivä paistamahan.
 75 Sano vanha Väinämöinen:
 "Jos ma nyt lähen Pohjolahan
 Pohjan poikasten sekahan,
 Miesten tappotanterille,
 Saan ma kuun kumottamahan,
 80 Päiväkullan paistamahan."
 Läksi siitä Pohjolahan,
 Joko kerran kolmannenki;
 Astu päivän, astu toisen,
 Päivänä jo kolmantena
 85 Portit Pohjolan näkyvät,
 Pahat ovet ärvöttävät,
 Ulvovat pahat saranat.
 Tuli Pohjolan joelle,
 Tuossa huusi huiahutti:
 90 "Tuo venettä Pohjan poika
 Poikki Pohjolan joesta."
 Niin sanoopi Pohjan poika:
 "Ei täältä venehet joua,
 Eikä suorru soutajatka;
 95 Tule sormin soutimina,
 Kämmenin käsimeloina,
 Jalkapuolin huoparina".
 Vaka vanha Väinämöinen
 Sormin sortuupi vetelien,
 100 Käsien loise laineeseen;
 Vetihen vesihaolle,
 Petäjäisen pölkyn päälle,
 Vihellytti viuahutti,
 Tuli tuuli tuon puhalsi,
 105 Poikki Pohjolan joesta.
 Pohjan poikaset sanoopi,
 Paha parvi pauhoapi:
 "Astu jalka ensimmäinen,
 Ravahuta rannallemme".
 110 Astu jalan ensimmäisen,
 Toki toisenki osasi,
 Pohjan rannalle rävähti.
 Pohjan poikaset sanoopi,
 Paha parvi pauhoapi:
 115 "Tuleppa Pohjolan pihalle".
 Meni Pohjolan pihalle.
 Pohjan poikaset sanoopi,
 Paha parvi pauhoapi:
 "Tuleppa Pohjolan tupahan".

120 Meni Pohjolan tupahan, 1
 Siellä miehet mettä juovat,
 Simoa sirettelevät,
 Miehet kaikki miekka vyöllä,
 Urot kalpio käessä,
 125 Pään varalla Väinämöisen,
 Itse noin sanoiksi virkit:
 "Ku sanoma kurjan miehen,
 Tahiti tieto tienkäviän?"
 Vaka vanha Väinämöinen
 130 Sanan virkki, noin nimesi:
 "Miekassa sanomat miehen,
 Tieot kalpion terässä.
 Mitelläänpä miekkojamme,
 Katselakaame kalpojamme,
 135 Kenen on pitempi miekka,
 Kenen kalpa kaunihimpi,
 Senpä iskiä eellä".
 Mittelivät miekkojansa,
 Katselivat kalpojansa;
 140 Jo oli pikkuista pitempi
 Miekka vanhan Väinämöisen,
 Yhtä ohrasen jyveä,
 Olen kortta korkiampi.
 Senpä kuu kärestä paisto,

145 Päivä västistä välötti,
 Heponen terällä hilju,
 Kasi nauku naulan päässä,
 Pentu putkessa makasi.
 Vaka vanha Väinämöinen
 150 Löipä siitä leimahutti,
 Listi kun nauriin napoja,
 Viilti kun kesästä voita,
 Päitä Pohjan poikasien.
 Siitä lähteepi kotia,
 155 Meni sepponsa pajahan,
 Itse noin sanoiksi saatti:
 "Oi sie seppo Ilmarinen!

Taoppa kuokka kolmihaara,
 Tao tuuria tusina,
 160 Avamia aika kimppu,
 Jolla kuun kivistä päästän,
 Päästän päivän kalliosta".
 Läksi seppo Ilmarinen
 Takomahan tarpehia,
 165 Tako päivän, tako toisen,
 Tako kohta kolmannenki.
 Tuopa Pohjolan emäntä
 Nousi aamulla varahin,
 Itse loise lentämähän.
 170 Nousi leivon lentimille,
 Sirkun siiville yleni,
 Lenti seppolan pajahan,
 Istu pajan ikkunalle.
 Sano seppo Ilmarinen:
 175 "Mit' istut lintu ikkunalla
 Aivan aamulla varahin?"
 Lintu kielelle panekse,
 Sirkkunen siverteleepi:
 "Oi sie seppo Ilmarinen!
 180 Kun olet kovin osaava,
 Ylen taitava takoja".
 Sano seppo Ilmarinen:
 "Siksipä olen osaava,
 Kovin taitava takoja,
 185 Kauvan katson luojan suuhun,
 Partahan jalon jumalan,
 Ennen taivoista takoissa,
 Ilman kantta kalkuttaissa".
 Lintu kielelle panekse,
 190 Leivonen liverleepi:
 "Mitä taot seppo Ilmarinen,

Seppo kaunis kalkuttelet?"
 Sano seppo Ilmarinen:
 "Taon ma kaularenkahia
 195 Tuolle Pohjolan akalle".
 Tuopa Pohjolan emäntä
 Heti läksi lentämähän,
 Lenti leivona kotihin,
 Ajatellen, arvaellen,
 200 Millä kaulansa katala,
 Paha vaimo varjeleisi.
 Jo tunki tuhun tulevan,
 Hätäpäivän päälle saavan,
 Nousi aivan aamusella,
 205 Lenti seppolan pajahan,
 Kyyhkysenä kynnykselle.
 Sano seppo Ilmarinen:
 "Mit' istut kyyhky kynnyksellä,
 Aivan aamulla varahin".
 210 Kyyhky kielelle panekse,
 Taiten kyllä vastaeli:
 "Tuota lienen kynnyksellä
 Sanomata saattamassa;
 Jopa kuu kivistä nousi,
 215 Päivä pääsi kalliosta,
 Takoissa Ilmarisen".
 Itse seppo Ilmarinen
 Astuupi pajan ovelle,
 Katso tarkon taivahalle;
 220 Kuu oli nossut, päivä nossut
 Taivon aurinko tavannut.

Koivuinen kannel ja Väinämöisen soitto

*Vuoret urkuina ujersi,
Kaikki kalliit kajahti,
Kannot hyppi kankahilla,
Kivet rannoilla rakoili,
Mäellä pelmusi petäjät,*

NELJÄSTOISTA LAULANTO

Vaka vanha Väinämöinen
Arvelempi aivossansa;
»Jo nyt soitanto kävisi,
Ilon teentä kelpoaisi,
5 Näillä pienillä pihoilla,
Kapehilla käytävillä,
Sulosilla suojuksilla;
Vaan on harppu hauinluinen,
Kaunis kantelo kaonnut,
10 Iloni iäti mennyt,
Ahin hauan haltioille,
Kalasehen kartanohon.
Harvon Ahti antaneepi,
Min on kerran keksinyssä».
15 Vaka vanha Väinämöinen
Läksi merta luutimahan,
Laineita lakasemahan;
Luuti lumpehet kokohon,
Meren ruokoset roviin,
20 Meren kaislat karhieli.
Eipä saanut, ei tavannut,
Harppuansa hauinluista,
Kaonnutta kanteletta.
Niin itki aholla koivu,
25 Puu visanen vieretteli.
Kysy vanha Väinämöinen:
»Mit' itket ihana neiti,
Vesalehti vierettelet,
Kuori valkia valitat?
30 Ei sua sotahan vieä,
Ei tahota tappelohon».
Koivu taiten vastoapi:
»Itkenpä minä jotain,

Typeryyttä tyhjä itken,
35 Vajouttani valitan;
Paimenet pahat kesällä
Puukon hirviän vetävät,
Puhki kaunihin pukuni
Veitsellänsä viiltelevät.
40 Kolmasti tänä kesänä
Miehet metsässä käviät,
Salon korven kolkuttajat,
Kirvestänsä kitkuttivat
Aivan alla oksieni.
45 Sitä itken nuori koivu,
Sitä vaivanen valitan,
Kun olen kovin osaton,
Tuiki vaivanen varaton,
Kovin onnen kohtelossa,
50 Talven tullessa tukelan.
Jopa aina aikasinki
Murhe muovon muutteleepi,
Kasvot käypi kalveheksi,
Muistellessa mustat päivät,
55 Ajat pahat arvellessa.
Siitä tuuli tuskan tuopi,
Pakkanen pahimman päivän;
Lempo lehet leikkoapi,
Viepi turkkini vihuri,
60 Jotta aina alastonna
Palelen pahalla säällä,
Pahan Pakkasen käsissä,
Miehen kopriassa kovimman».
Sano vanha Väinämöinen;
65 "Et' itke ihana neiti,
Vesalehti vierettele,
Neiti valkia valita.

70 Itku käyköhön iloksi,
 Saakohon ilo ikunen,
 Hyvä huolista huvitus». Siitä vanha Väinämöinen
 Teki harppua halulla,
 Kalkutteli kanteletta,
 Nenässä utusen niemen,
 75 Päässä saaren terhennisen.
 Saipa soitto valmihiksi,
 Synty kaunis kanteloinen.
 Mist' on koppa kanteleessa?
 Koivusta visaperästä.
 80 Mist' on naulat kanteleessa?
 Tammesta tasaset oksat.
 Mist' on kielet kanteleessa?
 Jouhista uvet orihin,
 Lemmon varsan vaattehista.
 85 Siitä vanha Väinämöinen
 Istuupi ilonteolle,
 Kiviselle portahalle,
 Petäjäisen pienan päähän,
 Rahin rautasen nenähän.
 90 Aukasi sanasen arkun,
 Virsilippansa viritti,
 Poikki puolin polvillensa,
 Lauloa hyrähteleepi.
 Vuoret urkuina ujersi,
 95 Kaikki kalliots kajahti,

Kannots hyppi kankahilla,
 Kivet rannoilla rakoili,
 Mäellä pelmusi petäjät,
 Tehessä isän iloa,
 100 Väinämöisen soitellessa,
 Soitellessa, laulellessa.
 Lintuja liki tuhatta
 Haasto ukon hartioilla.
 Kotka kun kotona kuuli
 105 Sen sulosen Suomen soiton,
 Lenti maille vierahille,
 Heitti pentunsa pesähän.
 Korven ukko koirinensa
 Tanssiipi tasajalassa,
 110 Tehessä isän iloa,
 Soitellessa Väinämöisen.
 Kun hän kulki kuusikossa,
 Havut hangella hajosi;
 Kun hän liikahti lehossa,
 115 Lehet leikkiä pitivät,
 Kukats kulkivat kutuhun,
 Kannots kasvots pitkät oksat,
 Tehessä isän iloa,
 Soitellessa Väinämöisen.

Kilpalaulanta ja Vellamon neidon onginta

*Laulo vanha Väinämöinen,
Leuat liikku, pää tutisi,
Järvet läikky, maa järisi,
Vuoret vaskiset vapisi,
Paaet vahvat paukahteli,
Liikku linnatki kiviset,
Tornit linnan torkahteli,
Portit Pohjolan repesi,
Ilman kaaret katkieli.*

VIIESTOISTA LAULANTO

Siitä vanha Väinämöinen
Matkoansa mitteleepi,
Toinen nuori Joukahainen
Se on tietänsä käveli.
5 Tulit tiellä vastakkahan,
Aisa aisahan takeltu,
Rahis puuttu rahkehese
Vemmel vempelen nenähän
Vesi tippu vempeleestä,
10 Rasva rahkehen nenästä.
Siinä seiso Väinämöinen.
Sano nuori Joukahainen:
"Kenpä tieolta enämpi,
Sen on tiellä seisominen;
15 Ken on tieolta vähempi
Senpä tieltä siirtyminen".
Sano vanha Väinämöinen:
"Kun ollet tieolta parempi,
Sano korvin kuullakseni,
20 Sano tarkkoja tosia,
Muihosia muistelmaita".
Sano nuori Joukahainen:
"Tieämpä toki vähäsen
Enimmäiset arvaelen:
25 Tieän linnuksi tiaisen,
Kiiskisen veen kaloiksi".
Sano vanha Väinämöinen:
"Lapsen mieli, naisen tunti,
Ei oo partasuun urohon".
30 Sano nuori Joukahainen:
"Tieän siitäki vähäsen,
Enimmäiset arvaelen:
Puut pitkät Pisan mäellä,

Hongat Hornan kalliolla.
35 Paju ensin puita synty,
Paju puita, mätäs maita,
Kyy viherä käärmehiä.
Vuoresi" on vesi siennyt,
Tuli tuima taivosesta".
40 Sano vanha Väinämöinen:
"Lapsen tieto, vaimon muisto;
Ei oo partasuun urohon".
Sano nuori Joukahainen:
"Tieän kuitenkin vähäsen,
45 Muistan ajan muutamanki:
Muistan meret kynnetyksi,
Kalahauat kaivetuksi,
Siverret syvennetyksi,
Tieän kolkot kuokituksi,
50 Sarkajaot sauvoituksi,
Mäet mulleroitetuksi,
Kivet luovuksi kokohon,
Ilman pielet pistetyksi,
Taivon kaaret kannetuksi,
55 Taivoset tähytetyksi,
Kuun uuen ylennetyksi,
Auringon asetetuksi,
Otavan ojennetuksi".
Sano vanha Väinämöinen
60 "Ei ole siinä miehen muisto,
Eikä partasuun urohon.
Omat on meret kyntämäni,
Kalahauat kaivamani,
Siverret syventämäni,
65 Omatpa kolkot kuokkimani,
Sarkajaot sanomani,
Mäet mulleroittamani,

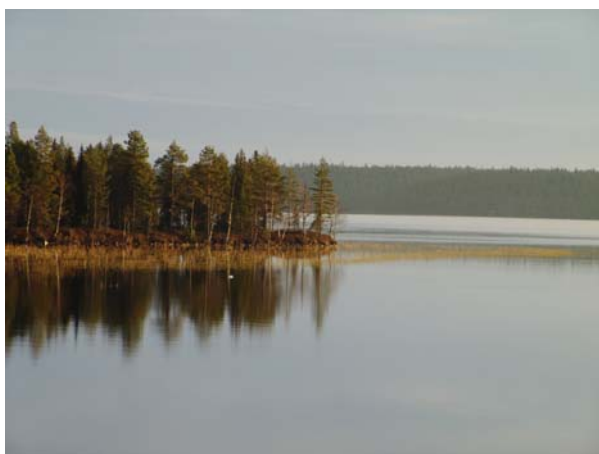
Kivet luomani kokohon,
 Ilman pielet pistämäni,
 70 Taivon kaaret kantamani:
 Taivoset tähyttämäni,
 Kuut uuet ylentämäni,
 Auringot asettamani,
 Ojentamani otavat".
 75 Sano nuori Joukahainen:
 "Mi sie lienet miehiäsi.
 Ja kuka urohiasi?
 Laulan sun veitsiksi vesille,
 Lastumiksi lainehille".
 80 Siitä suuttu Väinämöinen
 Siitä suuttu ja häpesi.
 Itse loise laulamahan,
 Sai itse sanelemahan;
 Ei oo laulut lasten laulut,
 85 Eikä kalsun kaksikarvan,
 Vaan on partasuun urohon,
 Joit' ei laula kaikki lapset,
 Eikä pojat puoletkana,
 Kolmannetka kosioista,
 90 Ymmärrä yhet urohot,
 Nykysestä nuorisosta,
 Polvesta ylenevästä.
 Laulo vanha Väinämöinen,
 Leuat liikku, pää tutisi,
 95 Järvet läikky, maa järisi,
 Vuoret vaskiset vapisi,
 Paaet vahvat paukahteli,
 Liikku linnatki kiviset,
 Tornit linnan torkahteli,
 100 Portit Pohjolan repesi,
 Ilman kaaret katkieli.
 Laulo nuoren Joukahaisen,
 Laulo suohon suonivöistä,
 Niittyhyn nisälihoista,
 105 Kankahaseen kainaloista.
 Laulo koiran Joukahaisen
 Kynsin kylmähän kivehen,
 Hampahin vesihakohon;
 Laulo jousen Joukahaisen
 110 Kaariksi vesien päälle;
 Laulo nuolen Joukahaisen
 Hav-ukaksi kiitäväksi;
 Laulo pystysen kypärän
 Otavaisten olkapäille;
 115 Laulo haljakan sinisen
 Hattaroiksi taivahalle;
 Laulo ussakan utusen
 Tähtilöiksi halki taivon.
 Tuopa nuori Joukahainen

120 Itse on suossa suonivöistä,
 Niityssä nisälihoista,
 Kankahassa kainaloista.
 Kovin tuskiksi tuleepi,
 Pahon huoleksi panihen
 125 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Oi sie viisas Väinämöinen,
 Tietäjä iänikunen!
 Pyöräytä pyhät sanasi,
 Luovutappa luottehesi,
 130 Päästä tästä pälkähästä,
 Tästä seikasta selitä.
 Annan kultia kypärän,
 Hopehia huovan täyen,
 Oman pääni päästimeksi,
 135 Itseni lunastimeksi".
 Sano vanha Väinämöinen:
 "En huoli hopehistasi,
 Kysy kurja kultiasi;
 On kultia koissani,

140 Hopehia huone täynnä,
 Ilman kurja kultiasi,
 Hopehittasi hävytön.
 Mitä annat lunnahiksi?"
 Sano nuori Joukahainen:
 145 "Annan ainoan orihin,
 Juosten juomahan menevän,
 Juosten juomasta tulevan;
 Lampi sill' on lautasilla,
 Vesi selvä selkäluilla,
 150 Lähe länkien siassa".
 Sano vanha Väinämöinen:
 "En huoli hevosestasi,
 Ilkiä orisestasi;
 On ori itelläniki,
 155 Kahta kolmia parempi.
 Viittä kuutta virkiämpi,
 Pääss' on päivä paistamassa,
 Olkaluillansa otava,

160 Syö se heinät hettehistä.
 Mitä annat lunnahiksi?"
 Sano nuori Joukahainen:
 "Päästä tästä pälkähästä,
 Tästä seikasta selitä.
 Annan ainoan sisaren,
 165 Lainajan emoni lapsen,
 Ikipuolen istujalle,
 Suojaksi sopunkululle".
 Siitä vanha Väinämöinen
 Pyörrytti pyhät sanansa,
 170 Perähytti luottehensa.
 Itse nuori Joukahainen
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärän,
 Itkiä vetisteleepi,
 175 Tuli itkein kotihin.
 Isä pääty ikkunassa,
 Emo aittojen vajolla,
 Emo ennätti kysyä:
 "Mitä itket poikuoni,
 180 Nuorra saatuni valitat?"
 Sano nuori Joukahainen:
 "Oi on maammo kantajani,
 Oi emo ylentämän!!
 Onpa syytä itkiäki,
 185 Vaivoja valittoaki.
 Annon ainoan sisaren,
 Lainasin emoni lapsen,
 Ikipuolen istujalle,
 Suojaksi sopunkululle".

190 Tuostapa emo ihastu,
 Itse noin sanoiksi virkki:
 "Elä itke poikuoni,
 Ei ole itkettäviä;
 Tuota toivoin tuon ikäni,
 195 Puhki polveni halasin,
 Suvukseni suurta miestä,

Vävykseni Väinämöistä,
 Laulajata langokseni".
 Tuopa sisar Joukahaisen
 200 Itkiä tihutteleeepi.
 Emo ennätti kysyä:
 "Mitä itket piikuoni,
 Nuorra saatuni valitat?"
 Neito nuori vastoapi:
 205 "Itkenpä ilman aikojani,
 Itken yksin ilokseni,
 Huvikseni huokaelen".
 Niin emo enemmän tiesi,
 Itse noin sanoiksi virkki:
 210 "Mitä itket piikuoni,
 Nuorra saatuni valitat?"
 Neito nuori vastoapi:
 "Emma vanhalle menisi,
 Ikipuolen istujalle,
 215 Turvaksi tutisevalle;
 Menisin minä merehen,
 Alle aaltojen syvien,
 Sisareksi siikasille,
 Veikoksi veen kaloille.
 220 Hyv' ompi meressä olla,
 Alla aaltojen asua;
 Siika silmäni peseepi,
 Ahven suuta suikkoapi,
 Hauki pääni harjoapi".
 225 Vaka vanha Väinämöinen
 Oli ongella olia
 Nenässä utusen niemen,
 Päässä saaren terhennisen,
 Tuossa Väinölän veessä.
 230 Vapa vaskinen vapisi,
 Hopehinen siima siuku,
 Nuora kultanen kulisi,
 Onkiessa Väinämöisen.
 Otti kala onkehensa,
 235 Tarttu takrarahtahansa.
 Sen veti venosehensa,
 Talu talkapohjahansa.
 Katseleeepi, käänteleeepi.
 Ei tunne kaloa tuota,
 240 Siliähk' on siikaseksi,
 Kuliahka kuujaseksi,
 Haliahka haukiseksi,
 Ihala imehiseksi,
 Päärivaton neitoseksi,
 245 Vyötön Väinön tyttöseksi,
 Korviton kotiomaksi,
 Luonnon on lohikalaksi.
 Vyöll' on veitsi Väinämöisen,

Kattila sepon pajassa,
 250 Lohi leikkoallaksensa,
 Kala palstoin pannaksensa,
 Murkkinaisiksi muruiksi,
 Aamusiksi atrioiksi,
 Paaston ajaksi paloiksi.
 255 Alko lohta leikkailla,
 Veitsin viilteä kaloa;
 Lohi loiskahti merehen,
 Kala kirjo kammertihin,
 Äsken päätänsä kohotti,
 260 Oikiata olkapäätä,
 Vasempia varpaita,
 Sormia nimittömiä,
 Kupehella kuuennella,
 Seitsemännellä selällä,
 265 Aallolla yheksännellä.
 Sieltäpä sanoiksi virkki:
 "Ohoh vanha Väinämöinen!
 Kun et tuntenut piteä
 Veen viimeistä tytärtä,
 270 Ahin lasta ainoata,
 Vellamon vetistä neittä.
 En ollut lohi punanen;
 Olin sisar Joukahaisen,
 Kuta pyyit kuun ikäsi,
 275 Puhki polvesi halasit.
 Emp' on sulle siksi tullut
 Lohi leikkoallaksesi,
 Kala palstoin pannaksesi,
 Murkkinaisiksi muruiksi,
 280 Aamusiksi atrioiksi,
 Paaston ajaksi paloiksi".
 Sano vanha Väinämöinen:
 "Miksi sie tulit minulle".
 "Olinpa minä tuleva
 285 Vanhan päiväsi varaksi,

Turvaksi tutisevalle,
 Suojaksi sopunkululle,
 Sun sian levittäjäksi,
 Päänalasan laskiaksi,
 290 Tulin tuopin kantajaksi,
 Atrian asettajaksi,
 Tulen tuojaksi tupahan,
 Valkian virittäjäksi".
 Sano vanha Väinämöinen:
 295 "Ohoh sisar Joukahaisen'
 Voi sie tulla toinen kerta".
 Eipä tullutkaan enämpi,
 Tuonne vaipu vastikänä,
 Veen kalvosta katosi,
 300 Kirjavan kiven sisähän,
 Maksan karvasen malohon.
 Siitä vanha Väinämöinen
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin,
 305 Itse noin sanoiksi saatti:
 "Ohoh minua ukko utran!
 Olipa minullain mieltä,
 Ajatusta annettuna,
 Syäntä suurta survottuna;
 310 Nyt on mieli melkiässä,
 Ajatukseni alalla,
 Toimi toisessa talossa.
 Kuta pyymin kuun ikäni,
 Puhki polveni halasin,
 315 Äsken tuli onkeheni,
 Tarttu takraraudahani,
 Vaan en tuntenut piteä,
 Veen viimeistä tytärtä,
 Ahin lasta ainoata,
 320 Vellamon vetistä neittä".

Marjatan virsi ja Väinämöisen poislähtö

*Sano vanha Väinämöinen:
»Poika suolle vietäköö,
Puulla päähän lyötäköö».*

KUUESTOISTA LAULANTO

Mariatta, koria kuopus
 Kasvo koissa korkiassa;
 Hirren kynnystä kulutti
 Hienosilla helmoillansa,
 5 Toisen hirren päänsä päältä
 Sinisillä silkillänsä,
 Siltalauan lattiata
 Kautokengän kannoillansa.
 Mariatta koria kuopus
 10 Aina neitona asunut,
 Pantiin lehmän lypsäntähän.
 Heitti lehmän lypsämättä,
 Jok' oli häirynyt härille,
 Eikä maista maitoaka.
 15 Pantiin ori valjahisiin,
 Puna puikkojen etehen;
 Mariatta koria kuopus,
 Aina neitona asunut,
 Ei istu orin rekehen.
 20 Pantiin tamma valjahisin,
 Ruskia reen etehen;
 Mariatta koria kuopus
 Ei taju tamman rekehen,
 Jok' oli ollut upehilla.
 25 Mariatta koria kuopus
 Sai se karjan paimeneksi,
 Läksi lammasten ajohon.
 Pah' on olla paimenessa,
 Tyttölapsen liiatenki,
 30 Mato heinässä mataapi,
 Sisiliskot siuvottaapi.

Poika syntyy Marjatalle,
 Ei tietä itseä sillä;
 Isä kutsu Ilmaiseksi,
 35 Emo ehtopoiaksehen,
 Muu pere nimettömäksi.
 Tuli pappi ristimähän,
 Virokannas kastamahan,
 Palvonen pitelemähän,
 40 Sepä noin sanoiksi saatti:
 »Ketä tuohon tuotanehe
 Tuon on tuhman tuomariksi?»
 Tuotiin vanha Väinämöinen,
 Tietäjä iänikunen.
 45 Sano vanha Väinämöinen:
 »Poika suolle vietäköö,
 Puulla päähän lyötäköö».
 Puhu poika puolikuinen,
 Kaksi viikkonen kajahu:
 50 »Ohoh sinä ukko utran!
 Kun oot tuhmin tuominunna;
 Väärin pitännä lakia».
 Pappi risti ripsautti,
 Tästä lapsen kapsautti,
 55 Metsolan kuninkahaksi,
 Rahansaaren vartiaksi.
 Siitä suuttu Väinämöinen,
 Siitä suuttu ja häpesi;
 Laulo kerran viimmeisensä,
 60 Laulo vaskisen venehen,
 Laulo ruuhien rautapohjan.
 Laskia karehteleeppi
 Kurimuksen kulkun alle,

- 65 Kian kielen kääntimille.
Sinne puuttu pursinehen,
Jätti kantelen jälille,
laulut suuret lapsillensa.

